

Onderzoek in opdracht van Master SEN
- Oplossingsgericht werken -

“Meer doen wat werkt!”

Wanneer we samen roeien, bereiken we sneller ons doel en wordt het gemakkelijker om te bespreken hoe we zullen roeien. We zitten immers naast elkaar.

Bron: Mahlberg en Sjoblom

Dit onderzoek is gemaakt door:

**Debby Heithuis
2152762**

**Oplossingsgericht werken met Kids Skills
Master Special Education Needs
Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg
Leerroute: Voltijd Hengelo
Begeleid door: Vera Siemerink-Bijvoet**

- Titelblad -

Titel meesterstuk: Meer doen wat werkt!

Opleiding: Master Special Education Needs 2009/2010

Gegevens:

Debby Heithuis
Pastoor Boddestraat 30
7666 LB Fleringen

Leerwerkplek:

SBO “de W”
Locatie B.str.
O.

Groep: D2

Mentor: E. S.

LOL-begeleider: Vera Siemerink - Bijvoet

- Inhoudsopgave -

Inhoud

Pagina:

Titelblad	2
Inhoudsopgave	3
Samenvatting	4 – 7
Inleiding	8 - 14
"De onderzoeker"	8
Motivatie onderwerp	8
Doel onderzoek	9
Aanleiding en probleemstelling	10 – 12
Onderzoeksvragen	13
Verwachtingen	14
<u>Hoofdstuk 1: Presentatie school en de groep</u>	<u>15 - 18</u>
Algemene gegevens "de W"	16
1.1 presentatie van de school	16 - 17
1.2 presentatie van de eigen groep	17 – 18
<u>Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing</u>	<u>19 - 28</u>
Actuele beschouwing van relevante literatuur	20
Wat is oplossingsgericht werken?	21 - 22
Wat is het doel van Kids' Skills?	22 - 25
Welke technieken binnen Kids' Skills zijn relevant?	26 - 28
<u>Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie</u>	<u>29 - 33</u>
Opbouw onderzoek	30
Onderzoeksvragen en subvragen	31
De vorm van het onderzoek	31
Verzameling data	32
Methodologische middelen	32
Triangulatie	33
Validiteit en betrouwbaarheid	33
Ethische kwesties	33
<u>Hoofdstuk 4: Data analyse en resultaten</u>	<u>34 – 48</u>
Inleiding	35
Vragenlijst leerkrachten	36 - 38
Vragenlijst leerlingen	39
Enquête D2	40
Interview leerlingen D2	41
Interview Jos Kienhuis	42
Conclusie data – analyse	43 - 45
Schalen	46 - 48
<u>Hoofdstuk 5: Conclusies</u>	<u>49 - 52</u>
Onderzoeksvragen	50 - 51
Antwoord op onderzoeksvragen	51
Aanbevelingen	52
<u>Hoofdstuk 6: Evaluatie onderzoek</u>	<u>53 – 43</u>
Ervaringen als persoon	54
Het proces	54
Leerrendement	55
Betekenis onderzoek	55
Reflectie op jezelf en procesverloop	56
Ervaringen	56
Nawoord	57
Literatuurlijst	58
<u>Hoofdstuk 7: Bijlagen</u>	59 - 106

- Samenvatting -

Hieronder staat een samenvatting van het onderzoek. In deze samenvatting staat kort het onderzoek uitgewerkt.

“Meer doen wat werkt!”

Onderzoeksthema

Voorafgaand aan het onderzoek is nagedacht over een onderwerp. Hierbij is gekeken naar eigen kennis en succeservaringen in de praktijk. Uiteindelijk is gekozen voor het onderwerp “oplossingsgericht werken”. Een aantal mensen heeft mij weten te enthousiasmeren hiervoor. Allereerst heeft mijn mentor van vorig jaar onderzoek gedaan naar oplossingsgericht werken in de klas. Zij heeft hierbij gekozen voor de methode Kids’ Skills. Deze methode trok mij aan en ik wilde hier graag meer over weten. Ook heeft een studente van vorig jaar onderzoek gedaan naar oplossingsgericht werken. Zij heeft mij allerlei informatie gegeven over haar onderzoek en mij nieuwsgierig weten te maken.

Doel van het onderzoek

Voorafgaand aan het onderzoek zijn doelen opgesteld:

- Met kinderen op de W. in gesprek gaan zodat zij vaardigheden leren en deze in gaan zetten zowel op school als thuis.
- Door middel van een presentatie de leerkrachten enthousiast maken voor oplossingsgericht werken zodat deze vorm van onderwijs schoolbreed ingezet kan worden.

Doel in het onderzoek

Voor mij als onderzoeker was het doel in het onderzoek een professionele ontwikkeling te ondergaan en andere collega’s te enthousiasmeren over datgene waar ik als onderzoeker deskundiger in geworden bent.

Onderzoeksvraag

In het onderzoek staat deze vraag centraal:

Kan ik de reeds aanwezige kennis van Kids’ Skills activeren zodat leerkrachten zowel op groep- als schoolniveau oplossingsgericht kunnen gaan werken op de W.?

Subvragen

1. *Wat is oplossingsgericht werken?*
2. *Kan ik aansluiten bij kennis van Kids' Skills op de W.?*
3. *Wat is het doel van Kids' Skills?*
4. *Zijn leerkrachten bekend met Kids' Skills op de W en hoe staan zij hier tegenover?*
5. *Welke technieken binnen Kids' Skills zijn relevant voor de groep en de school?*
6. *Hoe kun je leerkrachten motiveren om met technieken van Kids' Skills te werken?*

Aanpak

In het onderzoek is gekozen voor algemene gegevens over de school en de groep. Vandaar uit is gekeken naar een probleemstelling, om tot een bepaald onderwerp van het onderzoek te komen. Hier is in hoofdstuk 2 allerlei theorie over verzameld. In hoofdstuk 3 zijn een aantal methodologische instrumenten ingezet om in de praktijk naar het onderwerp te kijken. Deze gegevens staan in hoofdstuk 4 uitgewerkt. Uiteindelijk is naar aanleiding van deze instrumenten gekozen voor een bepaalde techniek van oplossingsgericht werken welke getest werd in de praktijk. Al deze gegevens werden in hoofdstuk 5 geanalyseerd en geconcludeerd. Uiteindelijk is in hoofdstuk 6 gekozen voor een evaluatie van het onderzoek. Hier werd gekeken naar de persoonlijke ontwikkeling en gereflecteerd op het onderzoek.

Onderzoeksuitkomsten / Conclusies

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat oplossingsgericht werken al wel bekend was op de W. maar dat hier nog weinig mee gebeurde. Uit alle informatie, resultaten en gegevens verkregen uit diverse hoofdstukken kan ik concluderen dat het via schalen mogelijk is de reeds aanwezige kennis van Kids' Skills te activeren. Zowel individueel als op groepsniveau is gewerkt aan een techniek uit de methode Kids' Skills. Deze techniek is als zeer positief ervaren bij zowel leerling als leerkracht.

Aanbevelingen

Om als school wat te kunnen doen met deze gegevens is het belangrijk voor hen enkele aanbevelingen te doen. Zo is het als eerst belangrijk om als team achter oplossingsgericht werken te gaan staan. De leerkrachten moeten zelf in aanraking komen met deze vorm van onderwijs, willen zij hier een mening over vormen. Ook is het van groot belang als leerkracht te weten wat oplossingsgericht werken nu precies inhoudt. Jos Kienhuis heeft in het interview aangegeven hoe belangrijk het is om te weten wat oplossingsgericht werken is, maar ook HOE je dit als leerkracht moet oplossingsgericht onderwijzen. Wanneer de leerkrachten gezamenlijk hiermee aan het werk gaan, blijft de kennis geactiveerd en zal het probleem bekeken worden als een vaardigheid.

Overzicht hoofdstukken

Hieronder staat kort beschreven welke onderdelen in de diverse hoofdstukken terug te vinden zijn.

Hoofdstuk 1

Dit hoofdstuk beschrijft algemene gegevens van de school en de groep. In dit hoofdstuk worden een aantal belangrijke aspecten van de leerwerkplek benoemd en beschreven.

Hoofdstuk 2

Dit hoofdstuk beschrijft de literatuur welke bestudeerd is als vooronderzoek. Het hoofdstuk geeft een actuele beschouwing van relevante informatie weer.

Hoofdstuk 3

Dit hoofdstuk beschrijft de onderzoeksmethodologie. In dit hoofdstuk wordt duidelijk welke instrumenten gebruikt zijn om (voor)onderzoek te kunnen plegen. Verder wordt in dit hoofdstuk de opbouw en vorm van het onderzoek weergegeven.

Hoofdstuk 4

Dit hoofdstuk beschrijft de analyse van de data verzameling. In dit hoofdstuk worden de instrumenten (eerder beschreven in hoofdstuk 3) geanalyseerd en gekoppeld aan de eerder beschreven literatuur.

Hoofdstuk 5

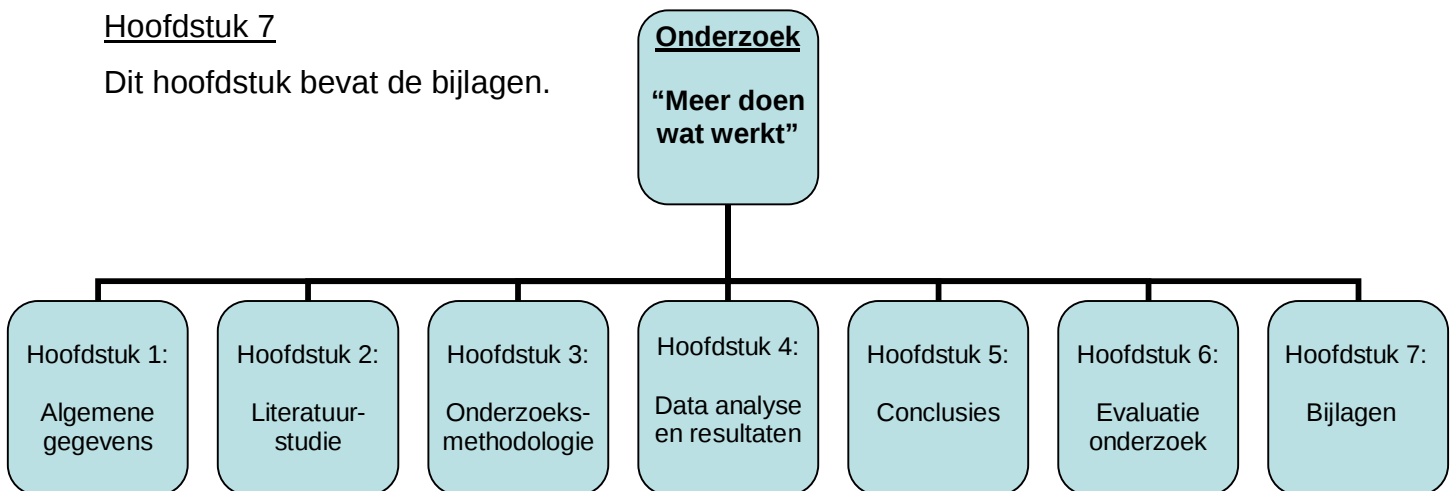
Dit hoofdstuk beschrijft de conclusies die uit het onderzoek gekomen zijn. De antwoorden van het onderzoek zijn gerelateerd aan de theorie. Naar aanleiding van de conclusies zijn aanbevelingen gedaan ten behoeve van de school, de kinderen en het team.

Hoofdstuk 6

Dit hoofdstuk beschrijft de evaluatie van het onderzoek. Hierin wordt beschreven hoe de ervaringen zijn geweest en wat het leerrendement is.

Hoofdstuk 7

Dit hoofdstuk bevat de bijlagen.



- Inleiding -

Allereerst is hier de inleiding geschreven waarin de schrijver van het onderzoek beschreven staat, welk onderzoek uitgevoerd is en wat de motivatie hiervoor is.

“De onderzoeker”

Dit jaar is voor mij de Masteropleiding GGL, of terwijl gespecialiseerd leerkracht van start gegaan. Deze opleiding is een éénjarig traject met op maandag en dinsdag college. Op de woensdag is een vrije studiedag en de donderdag en vrijdag zijn ingepland voor je leerwerkplek. De leerwerkplek voor dit jaar is SBO “de W” te O. Samen met mijn mentor onderwijzen wij op de donderdag en vrijdag groep D2. In samenspraak overleggen wij de dagplanning, zodat er voldoende tijd over blijft voor de studie. Op de leerwerkplek is er voldoende ruimte om andere klassen te observeren, de zorgstructuur te ontdekken en in gesprek te gaan met allerlei deskundigen. Dit maakt het mogelijk een uitgebreid onderzoek in elkaar te zetten waarbij theorie en praktijk met elkaar vergeleken wordt.

Motivatie onderwerp

De keuze van mijn onderwerp is oplossingsgericht werken. Door mijn mentor van vorig jaar raakte ik voor dit onderwerp gemotiveerd. Zij droeg het onderwerp Kids’ Skills aan in het team en heeft deze methode gepresenteerd aan een aantal collega’s op de K. Door haar presentatie heeft ze mij enthousiast weten te maken over oplossingsgericht werken, waarbij specifiek de methode Kids’ Skills genoemd wordt. In november hebben wij als studenten op de Hoge School Edith Stein een aantal onderzoeken bekeken om zelf tot een onderwerp te komen. Met toeval kwam ik een onderzoek van Kids’ Skills tegen. Vorig jaar heeft een leerkracht in C2 met 2 leerlingen de methode Kids’ Skills uitgevoerd. Het blijkt dezelfde klas te zijn als dit schooljaar, D2. De LOL-begeleider gaf aan dat dit onderwerp voor mij als student alleen maar interessanter kon worden. Want waarom is er vorig jaar wel aandacht aan het onderwerp besteedt maar weten de collega’s op de W. hier niets van af?

Het is niet mogelijk om een onderzoek alleen uit te voeren, hierbij is samenwerking in het team van groot belang.

Je bent als leraar lid van een team. Niet voor niets is samenwerken een apart onderscheiden belangrijke leraarbekwaamheid.

(Kallenberg, 2007 P. 130)

Doel onderzoek

Het doel van mijn onderzoek is de leerwerkplek iets te kunnen bieden waar zij in de toekomst mee aan het werk kunnen gaan. In de vorm van een format of product waarmee de collega's op "de W" mee uit de voeten kunnen. Door de collega's zelf technieken te laten proberen, ervaren zij hoe het is om oplossingsgericht te werken. Om een deskundig onderzoek neer te zetten, is het van belang literatuur te koppelen aan de praktijk, waarbij reflectie op eigen handelen mogelijk is. Naar mijn mening is verder in dit onderzoek van belang kennis op te doen over het onderwerp. Het doel is collega's te enthousiasmeren voor oplossingsgericht werken. Hierbij is communicatie met collega's een belangrijk issue.

Motivatatie voor leren en het leren zelf is vaak mede afhankelijk van het delen van ervaringen met anderen in je praktijkgemeenschap.
(Kallenberg, 2007 P. 145)

Aan de hand van nieuwe kennis, ervaringen en onderzoek in de praktijk is het doel voor mij een eigen visie te kunnen onderbouwen over oplossingsgericht werken in het algemeen, waarbij Kids' Skills in het bijzonder. Op deze wijze onderga je als persoon en als leerkracht een professionele ontwikkeling in de praktijk. Je leert kritisch te kijken wat er in de school gebeurt en wat hier aan verbeterd kan worden. Als leerkracht kun je via allerlei onderzoeken hier een steentje in bijdragen.

Het delen van kennis leidt tot een gemeenschappelijke taal en opvatting van wat goed onderwijs is.
(Kallenberg, 2007 P. 151)

Het tweede doel van het onderzoek is voor mij dat leerkrachten kritisch gaan kijken naar "nieuwe" inzichten op het gebied van onderwijs. Het is belangrijk om kritisch te blijven kijken naar je eigen onderwijs en dat van een ander. Dit moet besproken kunnen worden in het team, zodat professionaliteit voorop blijft staan.

Er moet een professionele, kritische dialoog tussen leraren ontstaan, binnen de school, maar ook en vooral tussen de school.
(Kallenberg, 2007 P. 151)



- Aanleiding en probleemstelling -

Hieronder staat weergegeven wat de aanleiding is geweest dit onderzoek te schrijven. Allereerst wordt hierbij het probleem op de leerwerkplek weergegeven.

Probleemstelling

Hoe kan ik op mijn leerwerkplek ervoor zorgen dat probleemoplossend denken omgezet wordt in oplossingsgericht werken?

“De W” is een school met speciaal basisonderwijs. De leerlingen van deze school hebben moeite met allerlei sociale situaties. In de praktijk is te merken dat er onderling veelal conflicten ontstaan. Tijdens of naar aanleiding van deze conflicten wordt (langdurig) het probleem met de desbetreffende leerlingen besproken.

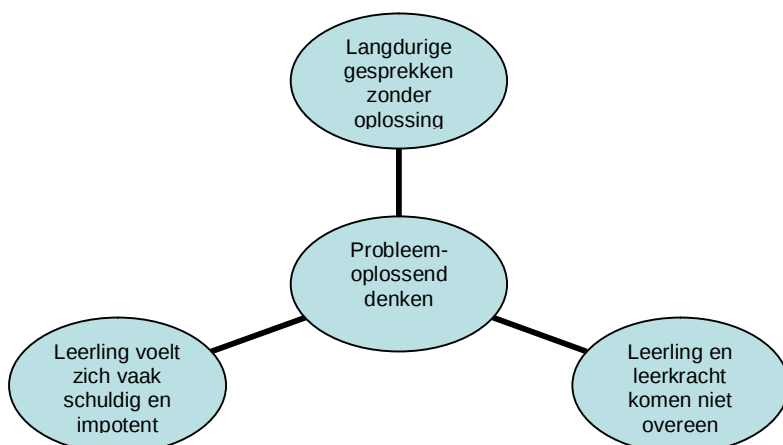
Een benadering waarbij men zoekt naar redenen voor een probleem vraagt veel energie en levert meer teleurstelling dan succes op.

(Mahlberg en Sjöblom, 2008 P. 30)

In de praktijk is te merken dat kinderen weinig van deze gesprekken oppakken. De leerling voelt zich na zo'n gesprek vaak erg schuldig en incompetent. De leerkracht geeft een leerling de schuld en suggereert dat iemand iets verkeerd heeft gedaan. In deze gesprekken zie je vaak dat leerling en leerkracht niet met elkaar overeenkomen. De leerkracht praat als het ware tegen het kind en niet met het kind. Op de leerwerkplek zijn tal van gesprekken te zien, waarbij telkens het probleem aangehaald wordt. Hier blijven de leerkrachten erg lang bij stil staan en zoeken het probleem grondig uit. Helaas komt hier zelden een oplossing uit. Het probleem is dat leerkrachten nu eenmaal in dit denken zitten en dat leerlingen hier niets mee op schieten.

Onze fout is dat wij verklaringen zoeken, terwijl wij zouden moeten observeren wat er gaande is.

(Mahlberg en Sjöblom, 2008 P.30)



Ik onderzoek de zienswijze; probleemoplossend denken op de W, omdat ik wil weten of deze manier van denken verbeterd of veranderd kan worden, zodat leerkrachten en leerlingen hierbij profijt hebben.

Aanleiding onderzoek

Mijn mentor van vorig jaar heeft mij destijds zeer enthousiast gemaakt voor het onderwerp Kids' Skills. Zij heeft vorig jaar zelf de opleiding gevolgd voor interne begeleider en had gekozen voor het afstudeerproject over Kids' Skills. Zij heeft mij veel over dit onderzoek verteld. Zij heeft zelf de methode uitgetest in groep 3 bij enkele leerlingen. Tijdens deze testfase werden twee kinderen meegenomen in een bepaald proces.

Duidelijk werd dat Kids' Skills wat met leerlingen deed. De leerlingen werden geholpen aan de hand van de methode de vaardigheden te leren waarvoor zij gekozen hadden. In de methode staat aan de hand van 15 stappen beschreven hoe jij als leerkracht de leerling kunt helpen een bepaalde vaardigheid te leren. Allereerst wordt door de leerkracht gekeken welke vaardigheid het kind moet leren, om het probleem te overwinnen. Daarna wordt met de leerling gesproken en samen over een bepaalde vaardigheid eens geworden. In de volgende fase is het belangrijk het kind bewust te maken van de voordelen van de vaardigheid en krijgt de vaardigheid een bepaalde naam. Het kind mag hierbij een figuur kiezen als totemfiguur. Daarna wordt in de omgeving op zoek gegaan naar supporters die de leerling kunnen helpen de vaardigheid te leren en hieraan te denken. Het is hierbij belangrijk dat mensen weten wat het kind aan het leren is. Samen spreek je met het kind af hoe de vaardigheid geoefend wordt. Wanneer het kind de vaardigheid geleerd heeft is het belangrijk dit te vieren. Uiteindelijk wordt het kind gestimuleerd de vaardigheid aan anderen door te geven en kun je met het kind (mocht het nodig zijn) op zoek naar nieuwe vaardigheden. De leerlingen hebben deze aanpak als zeer positief ervaren en waren fanatiek bezig hun vaardigheid te leren.

Vorig jaar heeft C. o. H. (leerwerkplek de W, 2008/2009) ook onderzoek gedaan naar Kids' Skills. Zij is op zoek gegaan naar een positieve manier om het storende gedrag van kinderen te veranderen. Vorig jaar was deze gehele groep C2 en de leerlingen zijn allen overgegaan naar D2. In haar onderzoek is op te maken dat zij Kids' Skills individueel heeft uitgevoerd in haar klas bij twee leerlingen. Uit haar conclusie is te lezen dat zij zeer enthousiast is over de methode en dat het een waardevolle methode is voor leerkrachten om hiermee te werken.

Derhalve is dit schooljaar niet te merken dat zij met deze twee betreffende leerlingen de stappen van Kids' Skills door heeft genomen. Naar mijn idee heeft zij deze twee leerlingen met deze methode kennis laten maken, maar heeft zij dit niet in de gehele groep ingebracht. Het probleem is nu dat de student met de methode gewerkt heeft, maar dat collega's hiervan niet op de hoogte waren. Zij kunnen hier dus zelf nog niet mee aan de slag. De studente van vorig jaar heeft een begin gemaakt en concludeert dat het een positief effect heeft. Toch is het onderwerp niet ingebracht in het team. Op dit moment lijkt het gehele onderzoek van haar weinig effect te hebben gehad, terwijl zij zulke positieve ervaringen heeft vernomen met deze methode.

Dit is dan ook voor mij de aanleiding geweest een verder onderzoek te starten. Het is belangrijk te weten wat de beginsituatie is op school. Voor mij een taak dit te onderzoeken en hopelijk het doel van mijn onderzoek te bereiken. Ik wil graag onderzoeken wat het effect is van Kids' Skills. Hierbij ben ik benieuwd of het dezelfde uitkomst kan bieden, als wat ik eerder van mijn vorige mentor vernomen heb.

- Onderzoeksvragen -

Onderwerp: Schoolbreed oplossingsgericht werken aan de hand van Kids' Skills.

Doel:

- Samen met kinderen op de W. in gesprek gaan zodat zij vaardigheden leren en ontwikkelen en deze inzetten op school.

- Aan de hand van een presentatie de leerkrachten enthousiast maken over deze methode en in laten zetten in de praktijk zodat oplossingsgericht werken schoolbreed ingezet kan worden.

Onderzoeksvraag:

Kan ik de reeds aanwezige kennis van Kids' Skills activeren zodat leerkrachten zowel op groep- als schoolniveau oplossingsgericht kunnen gaan werken op de W.?

Deelvragen

1. Wat is oplossingsgericht werken?

Deze subvraag wordt beantwoord aan de hand van de literatuurstudie.

2. Kan ik aansluiten bij kennis van Kids' Skills op de W.?

Deze subvraag wordt beantwoord aan de hand van de vragenlijst.

3. Wat is het doel van Kids' Skills?

Deze subvraag wordt beantwoord aan de hand van de literatuurstudie.

4. Zijn leerkrachten bekend met Kids' Skills op de W en hoe staan zij hier tegenover?

Deze subvraag wordt beantwoord aan de hand van de vragenlijst.

5. Welke technieken binnen Kids' Skills zijn relevant voor de groep en de school?

Deze subvraag wordt beantwoord in zowel de literatuurstudie als in het praktijkonderzoek.

6. Hoe kun je leerkrachten motiveren om met technieken van Kids' Skills te werken?

Deze subvraag wordt beantwoord aan de hand van het praktijkonderzoek.

De verwachtingen van dit onderzoek zijn; de methode Kids' Skills schoolbreed inzetten, waarbij alle leerkrachten op de hoogte zijn van deze methode en enthousiasmeren hierover.

Op dit moment staat het probleemoplossend denken centraal op de W. Er zijn vaak langdurige gesprekken op de gang tussen leerkracht en leerling, waarin duidelijk wordt gemaakt, hoe lastig het kind was, wat hij fout heeft gedaan en als hij dat de volgende keer weer doet, na kan blijven. De gewenste situatie, is dat alle leerkrachten stappen van Kids' Skills in kunnen zetten zodat leerkrachten samen met leerlingen oplossingsgericht werken. In de toekomst zal de leerkracht meer met het kind moeten spreken, in plaats van tegen het kind of over het kind. Kinderen kunnen daarbij zelf heel duidelijk uitleggen wat zij kunnen veranderen en hoe zij dit willen proberen. Op dat moment maak je de leerling zelf verantwoordelijk voor zijn eigen vaardigheid.

Vaardigheden uitvoeren en daarvoor door volwassenen bewonderd worden zijn essentiële ingrediënten als je kinderen iets wilt laten leren.
(Furman, 2007 P. 92)

Het onderzoek is naar mijn mening geslaagd wanneer leerkrachten de moeite nemen zich te interesseren in mijn onderwerp en in ieder geval de stappen van Kids' Skills in de eigen klas uit gaan proberen. Niet alleen op individueel niveau maar ook op groepsniveau. Vooral kinderen uit het SBO hebben behoefte aan handvaten voor bepaalde situaties. Zelf vinden ze het nog lastig daar alleen uit te komen. Als leerkracht zijn we verplicht de leerlingen hiermee te helpen. Kinderen kunnen pas bepaalde vaardigheden eigen maken, wanneer zij weten wat deze vaardigheid inhoudt en hoe hij of zij deze uit kunnen voeren.

Wanneer kinderen zich een vaardigheid eigen maken, is dat een sterke stimulans voor hun zelfvertrouwen, die hen sterkt in hun geloof dat zij ook andere, misschien wel moeilijkere vaardigheden kunnen leren.
(Furman, 2007 P. 116)

Hoofdstuk 1

Presentatie school en de groep



Inleiding

Om een duidelijk beeld te krijgen van de leerwerkplek staan hier allereerst algemene gegevens over de school en over de groep, D2. Deze informatie is verkregen uit de schoolgids en observaties uit de groep.

1.1 Presentatie van de school

Schooltype en omgeving

SBO 'De W.' behoort tot de Stichting Katholiek Onderwijs Noord Oost Twente (KONOT). In deze stichting zijn 22 scholen voor basisonderwijs (incl. 1 school voor speciaal basisonderwijs) verenigt. "De W." is een speciale school voor basisonderwijs (SBO) en is een zorgvoorziening voor kinderen met leer- en/of gedragsproblemen binnen het samenwerkingsverband WSNS regio O. De meeste leerlingen die onze school bezoeken zijn afkomstig uit noordoost T. van scholen met verschillende denominaties. Op dit moment telt: "De W." 2 locaties. Deze locaties werken nauw met elkaar samen. Alle kinderen van 4 t/m ca.10 jaar zijn gehuisvest op de locatie J.H. M. De kinderen van ca. 10 t/m 12 jaar bezoeken de locatie aan de B. terwijl de 12-/13-jarigen onderwijs volgen op de locatie M. Vanuit onderwijskundig oogpunt zijn alle kinderen met verschillende hulpvragen per leeftijdscategorie van 4 t/m ca. 8 jaar bij elkaar in de groep geplaatst (= integratie-gedachte). De kinderen van ca. 9 t/m 13 jaar zijn, afhankelijk van hun individuele mogelijkheden, ondergebracht in een langzame, snelle of gecombineerde leerstroom (= specialisatie-gedachte).

Onderbouwlocatie:



Bovenbouwlocatie:



Omdat de school wordt bezocht door risicoleerlingen heeft de school een aantal faciliteiten om goede begeleiding mogelijk te maken:

- gemiddelde groepsgrootte van ca. 15 leerlingen.
- Externe- en interne disciplines in de vorm van een orthopedagoog, Logopedisten, vakleerkrachten, remedial teacher, een schoolmaatschappelijk werkster en intern begeleiders.
- zoveel mogelijk onderwijs op maat, d.w.z. dat kinderen, afhankelijk van hun Leermogelijkheden, per vakgebied op hun specifieke niveau onderwijs krijgen. Hiervoor is groepsdoorbrekend niveauonderwijs georganiseerd.
- specifieke kennis en technieken m.b.t. omgaan met kinderen met een ontwikkelingsachterstand en/of leer- en gedragsproblemen.

1.2 Presentatie van de eigen groep

De groep bestaat uit 13 jongens en 2 meisjes. Deze leerlingen zijn allemaal van het leerjaar groep 6. De leeftijd is 9, 10 en 11 jaar. Op de W. zijn leerjaren verdeeld in 3 stamgroepen. Wanneer een leerling wordt geplaatst in een stamgroep met het cijfer 1 dan betekent dit dat deze groep begeleiding op maat krijgt met ruimte voor extra herhaling in een aangepast tempo.(= langzame leerstroom). Komt een leerling in een stamgroep met het cijfer 2 dan ligt het leertempo hoger en zal ook het eindniveau hoger zijn.(= snelle leerstroom). Leerlingen die in een stamgroep met het cijfer 3 worden geplaatst, zitten in een combinatiegroep. (= langzame en snelle leerstroom). Leerkrachten kunnen op die manier hun begeleiding beter afstemmen op ieder kind, omdat er binnen een stamgroep meer gelijksoortige hulpvragen zijn.

DE VERBODEN WET

Groep D2

Naam	G	Leerj.	Geb.datum
1	M	6	20-03-2000
2	M	6	16-10-1999
3	M	6	01-01-1999
4	M	6	24-02-1999
5	M	6	29-03-2000
6	V	6	17-09-1999
7	V	6	20-11-1998
8	M	6	11-06-1999
9	M	6	01-01-1999
10	M	6	19-02-1999
11	M	6	29-05-1999
12	M	6	21-12-1999
13	M	6	26-09-1999
14	M	6	25-01-1999
15	M	6	29-07-2000

Niveaugroepen

De kinderen in D2 werken tijdens spelling en rekenen in niveaugroepen. Deze niveaugroepen zijn gemaakt omdat er onderling in de stamgroepen toch nog grote verschillen zijn met betrekking op kennis, vaardigheden en mogelijkheden. De W. heeft ervoor gekozen om een aantal leervakken uitsluitend in niveaus aan te bieden. De school geeft aan dat zij op deze manier de leerlingen op zijn/haar individuele mogelijkheden beter aan kunnen spreken.

Hulpvraag D2

D2 is een drukke groep. De groep reageert erg op elkaar, waardoor er vaak conflicten ontstaan. De groep kan redelijk tot zelfstandig werken komen wanneer je als leerkracht de juiste structuur aanbiedt en consequent bent tot de leerlingen. De gedrags- en leerproblemen zijn in bijlage 2 in kaart gebracht. Hiervoor zijn dossiers van de leerlingen bekeken. Uit deze dossiers zijn hulpvragen verkregen. Het is belangrijk dat je als collega in het team weet wat jij moet doen in de klas, als leerkracht en wat je van elkaar mag verwachten.

Voor leraren is het van belang te weten wat wel en wat niet meer binnen de zorg van de school valt als het gaat om gedragsproblemen.
(Jeninga, 2004 P. 21)

Leerkrachten en ondersteuning

Voor deze groep staan 2 leerkrachten. Verder is er allerlei ondersteuning in de groep. Zo komt de RT-er 2 keer in de groep om 2 leerlingen te ondersteunen met technisch lezen en is er een ROC-stagiaire, als onderwijsassistent, in het begin van de week (de maandag en de dinsdag) om de leerkracht te helpen met les geven. Verder worden er nog 2 leerlingen 1 keer in de week meegenomen voor een praatgroepje, om de Nederlandse taal goed onder de knie te krijgen en gaan er 2 leerlingen op donderdag naar de MRT. Ze krijgen extra gymles waarbij vooral allerlei spelvormen geoefend worden. Op de W. werken een groot tal leerkrachten en personeel dat ondersteunend werk verricht. Zo zijn er op school vakleerkrachten voor muziek en gym, logopedistes, remedial teacher, intern begeleiders, LGF begeleiders, school maatschappelijk werkster, orthopedagoog en conciërge. (zie bijlage 3)

Hoofdstuk 2

Theoretische onderbouwing



Inleiding

Om een onderzoek te kunnen uitvoeren zul je enig kennis moeten hebben over je onderwerp. Hieronder staat verdieping van literatuur over het onderzoek.

Voorafgaand aan de literatuurstudie zijn een aantal vragen opgesteld om specifiek naar literatuur te zoeken. Deze vragen zijn gerelateerd aan de eerdere subvragen.

1. Wat is oplossingsgericht werken?
2. Wat is het doel van Kids' Skills?
3. Welke instrumenten van Kids' Skills zijn relevant voor de groep en voor de school?

Om deze vragen uit te kunnen werken is relevante literatuur nodig. Samengevat staat hieronder de literatuur uitgewerkt met de daarbij behorende bronnen. De volledige uitgeschreven literatuurstudie is terug te vinden in bijlage 4.

Actuele beschouwing van relevante literatuur

Op de volgende pagina's is een literatuurstudie terug te vinden met relevante informatie. Deze informatie is verkregen uit allerlei boeken en artikelen.

Allerlei domeinen zijn bestudeerd om deze literatuurstudie te kunnen schrijven.

- Wat is oplossingsgericht werken?

Allereerst is gebruik gemaakt van het boek "oplossingsgericht onderwijzen". In dit boek staat duidelijk beschreven wat oplossingsgericht werken is en wat het inhoudt. Ook is bij deze deelvraag gebruik gemaakt van artikelen van Jos Kienhuis en een buitenlands artikel van de Shazer en Dolan.

- Wat is het doel van Kids' Skills?

Bij deze vraag is gebruik gemaakt van de methode "Kids' Skills". Furman beschrijft in het boek hoe de methode Kids' Skills opgebouwd is (zie bijlage 4) en wat het doel hiervan is.

- Welke instrumenten van Kids' Skills zijn relevant voor de groep en voor de school?

Bij deze laatste vraag is gebruikt van diverse literatuur. Allereerst is bij Kids Skills gekeken naar bruikbare instrumenten die relevant zijn voor de groep en voor de school. Met dank aan Jos Kienhuis zijn diverse instrumenten uit het boek "doen wat werkt" gevonden. Kaufman beschrijft in "handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs" uitgebreid dit instrument. Ook Mahlberg en Sjöblom besteedt hier aandacht aan. Als laatste is gekozen voor een buitenlands artikel van de Zwitserse coach en trainer P. Szabó.

Traditioneel probleemoplossend denken

Mahlberg en Sjöblom (2008) geven in hun boek “Oplossingsgericht onderwijzen” aan dat er veel manieren zijn om na te denken over hoe we onze problemen kunnen oplossen. Een gangbare denkwijze wanneer we een probleem willen oplossen, is om vragen te stellen over het probleem zelf. Omdat de aandacht uitgaat naar wat er ontbreekt en wat er misgaat, zal de leerling en misschien ook de leerkracht en de ouders, zich incompetent, schuldig en mislukt voelen. Elke probleemgerichte benadering heeft tot doel de oorzaak van problemen te achterhalen. In zulke situaties zal iedereen zijn eigen suggesties hebben om de problemen aan te pakken, maar geneigd zijn de daadwerkelijke uitvoering daarvan aan iemand anders over te laten. Menselijke problemen zijn zo complex, dat elk mens verschillende verklaringen heeft die overeenkomen met hun eigen specifieke referentiekaders, overtuigingen en wereldbeeld.

*Een probleemgerichte benadering suggereert dat iemand iets fout heeft gedaan:
logischerwijs moet dus ook iemand de schuld krijgen.
(Mahlberg en Sjöblom, 2008 P. 28)*

Oplossingsgericht denken en werken

Mahlberg en Sjöblom (2008) geven aan dat in het oplossingsgerichte model wordt geprobeerd op een andere manier te denken. Men richt zich meer op de aanpak dan op het probleem zelf. In de leersituatie kunnen de leerkrachten erachter komen wat de leerling wil bereiken. Essentieel is dat de leerkracht de leerling begeleidt in het bedenken van een oplossing, in plaats van een probleem oplossen. Het mag dan hetzelfde klinken, maar het verschil zorgt voor een veel positievere uitkomst. Het is overduidelijk dat zowel problemen als oplossingen wel bestaan. Het is echter niet altijd zo dat ze met elkaar verbonden zijn.

*De oplossingen hebben niets te maken met de problemen!
(Mahlberg en Sjöblom, 2008 P. 31)*

Naar de mening van Mahlberg en Sjöblom is oplossingsgericht werken en denken veel efficiënter, respectvoller en meer passend om van iemand te verwachten dat hij zelf de verantwoordelijkheid zal nemen voor het vinden van een oplossing en niet alleen voor het probleem.

Kienhuis geeft in zijn artikel “oplossingsgericht werken in uw klas” aan dat oplossingsgericht werken een leraar kan helpen om de meest eenvoudige en kortste, meest directe weg naar een gewenste situatie te vinden. Het gebruik van de oplossingsgerichte aanpak kan leraren helpen om de aandacht vooral te richten op situaties waarin problemen minder of niet aanwezig zijn en wat er op die momenten anders is. De oplossingsgerichte aanpak kijkt naar datgene wat wel goed gaat. Dit zorgt ervoor dat leerlingen ‘hun probleem’ anders en meer gedifferentieerd zien. Het geeft hem of haar een aanwijzing voor hoe hij of zij iets nog beter kan doen.

Usually problem talk is negative and past-history focused (to describe the origins of the problem), and often suggests the permanence of a problem. The language of solutions, however, is usually more positive, hopeful, and future-focused and suggests the transience of problems.
(De Shazer en Dolan, 2007 P. 3)

Wat is het doel van Kids' Skills?

Wat is Kids' Skills?

Kids' Skills is een methode waarmee kinderen op een positieve, constructieve manier problemen overwinnen door nieuwe vaardigheden te leren. Kids' Skills is oorspronkelijk ontwikkeld in Finland, op de kleuterschool voor kinderen van vier tot zeven jaar in Keula, maar spoedig bleek dat deze aanpak ook bij oudere kinderen werken. Het programma van Kids' Skills omvat vijftien achtereenvolgende stappen. Kids' Skills is niet bedoeld als de zoveelste opvoedkundige methode die zegt wat je wel en niet met je kinderen moet doen. Het is eerder een vlot waarmee je gemakkelijker de rivier kunt oversteken naar een plek waar je weer de creativiteit en het plezier vindt die zo cruciaal zijn als je kinderen helpt hun moeilijkheden te overwinnen.

Wat is het doel van Kids' Skills?

Furman (2007) geeft in zijn boek “Kids' Skills” aan dat hij een methode wilde bedenken die effectief kon worden ingezet voor het oplossen van vele soorten problemen bij kinderen. De methode moest zich lenen voor het oplossen van doodgewone, alledaagse problemen die alle ouders weleens tegenkomen bij het opvoeden van hun kinderen, maar ook voor de ernstiger problemen die worden voorgelegd aan deskundigen die gespecialiseerd zijn in het helpen van kinderen die veel hulp nodig hebben.

De methode moest niet ingewikkeld zijn en gemakkelijk te begrijpen, want Furman geeft aan dat hij het belangrijk vindt dat iedereen die voor kinderen zorgt de methode zou kunnen toepassen en er baat bij kon hebben. Ook wilde Furman dat de methode de goedkeuring van de kinderen had. Het was voor hem belangrijk dat de methode voldeed aan alle voorwaarden van de kinderen en dat kinderen het een methode vonden die hen aansprak. Furman wilde dat de methode ook door de ouders gewaardeerd werd en wilde dat de methode leidde tot betere relaties tussen alle volwassenen die voor het kind zorgden. Dit vereiste dat de methode was gebaseerd op een psychologie waarin niemand de schuld kreeg van de problemen rond het kind, maar waarin juist iedereen werd gezien als een potentiële hulpbron.

Is Kids' Skills als methode eenvoudig in te zetten?

Kids' Skills is een eenvoudige methode, maar is niet zo eenvoudig toe te passen als het misschien lijkt. Dat vereist een nieuwe manier van denken, terwijl het enige inspanning vergt om de methode in de praktijk te brengen. Onder invloed van de westerse psychologie zijn wij mensen gaan denken dat de problemen die kinderen ervaren meestal veroorzaakt worden door factoren in hun omgeving, zoals het gezin waarin ze leven of hoe hun ouders hen opvoeden. Door deze manier van denken hebben ouders de neiging elkaar verwijten gaan maken als kinderen problemen krijgen. Kids' Skills voorkomt beschuldigende vingers.

Als we Kids' Skills gebruiken, besteden we niet veel tijd aan het zoeken naar de oorspronkelijke oorzaak van het probleem van het kind.

(Furman, 2007 P. 22)

Bij Kids' Skills wordt ernaar gestreefd de kennis over het oplossen van problemen bij kinderen door te geven aan degenen die deze kennis het meeste nodig hebben – ouders, leerkrachten, verpleegkundigen en alle anderen die in de voorste gelederen staan bij de zorg voor kinderen en de hulpverlening aan gezinnen.

Kiezen voor Kids' Skills betekent niet automatisch vertrouwen op deskundigen en tegelijkertijd het idee accepteren dat wij allen de belangrijkste sleutels voor het vinden van een oplossing misschien wel zelf in de handen hebben.

(Furman, 2007 P.21)

De opbouw van Kids' Skills ziet er in het kort als volgt uit:

Stap 1: Problemen vertalen in vaardigheden

Nagaan welke vaardigheid het kind moet hebben om het probleem te overwinnen.

Stap 2: Het eens worden over de vaardigheid die geleerd moet worden.

Het eens worden over de vaardigheid die het kind gaat leren.

Stap 3: De voordelen van een vaardigheid onderzoeken

Het kind meer bewust maken van de voordelen die het heeft om iets te kunnen.

Stap 4: De vaardigheid een naam geven.

Laat het kind de vaardigheid een naam geven.

Stap 5: Een totemfiguur kiezen.

Laat het kind een dier of een ander figuur kiezen die helpt bij het leren van de vaardigheid.

Stap 6: supporters werven.

Laat het kind een aantal mensen vragen om supporter te worden.

Stap 7: Meer zelfvertrouwen geven.

Laat het kind meer vertrouwen krijgen dat het de vaardigheid kan leren.

Stap 8: Plannen maken om het te vieren.

Maak samen met het kind vooraf een plan hoe je het gaat vieren wanneer het de vaardigheid beheerst.

Stap 9: De vaardigheid omschrijven.

Het kind vertelt hoe het zich gedraagt bij het beheersen van de vaardigheid.

Stap 10: Naar buiten treden.

Laat mensen weten welke vaardigheid het kind aan het leren is.

Stap 11: De vaardigheid oefenen.

Spreek samen met het kind af hoe het de vaardigheid gaat oefenen.

Stap 12: Geheugensteuntje bedenken.

Laat het kind zelf vertellen hoe het wil dat anderen reageren wanneer het zijn vaardigheid vergeet.

Stap 13: Vieren dat het gelukt is.

Samen de behaalde vaardigheid vieren en het kind mensen laten bedanken.

Stap 14: De vaardigheid aan anderen doorgeven.

Stimuleer het kind om een ander kind de nieuwe vaardigheid te leren.

Stap 15: Op naar de volgende vaardigheid.

Een nieuwe vaardigheid afspreken.

Wanneer kun je Kids' Skills inzetten?

Kids' Skills kan worden gebruikt om kinderen beter te leren omgaan met een breed scala van problemen: gedragsproblemen, slechte gewoonten, leermoeilijkheden en problemen die verband houden met lichaamsfuncties als praten, slapen, eten en urineren. Behalve voor psychologische problemen kan Kids' Skills ook als hulpmiddel worden gebruikt bij revalidatie van kinderen die problemen met een neurologische grondslag hebben.

<http://events.linkedin.com/Oplossingsgericht-werken-met-Kids-Skills/pub/96466>

Bezocht op 17 april 2010

Op de site (events.linkedin.com) wordt aangegeven dat Kids' Skills' een eenvoudige, oplossingsgerichte methodiek is voor gedragsverandering bij kinderen in de basisschoolleeftijd. De methode Kids' Skills komt voort uit de oplossingsgerichte, educatieve psychologie. Deze benadering gaat ervan uit dat praktisch alle problemen waarmee kinderen worden geconfronteerd en daaruit voortkomend ongewenste gedragingen, vertaald kunnen worden in te leren vaardigheden. Het gaat daarbij om hele concrete vaardigheden als stilzitten, je vinger opsteken voor je wat zegt, je snel aankleden na de gymles, je handen thuishouden, de waarheid spreken, je laatste netjes houden etc.

Het leren van de nieuwe vaardigheden versterkt de intrinsieke motivatie en het zelfvertrouwen van het kind. Kids' Skills wordt op dit moment met veel succes toegepast in onder meer Scandinavië en de Verenigde Staten. In Nederland is deze aanpak nog vrij nieuw. Maar degenen die er mee hebben gewerkt, zijn erg enthousiast over de resultaten.

Ook de kinderen vinden het werken met Kids' Skills meestal heel leuk. Uniek aan Kids' Skills is, dat het zich richt op het kind, het kind doet het werk. Leerkrachten en ouders hoeven maar heel weinig te doen. Als zodanig is deze methodiek een prima aanvulling op opvoedprogramma's die zich primair op de ouders richten.

Kenmerkend is ook dat belangrijke anderen (ouders, broertjes, zusjes, vriendjes etc.) actief kunnen deelnemen aan het leerproces. Interessant is dat deze werkwijze met enige aanpassing óók op klassenniveau toepasbaar is: dan leert de hele klas dezelfde vaardigheid, bijv. rustig naar binnen of naar buiten gaan.

Welke technieken binnen Kids' Skills zijn relevant voor de groep en voor de school?

In bijlage 4 staan uitgebreid de stappen van Kids Skills uitgewerkt. Deze stappen komen overeen met een aantal technieken die gebruikt worden bij oplossingsgericht werken.

Visser (2009) geeft in zijn boek "Doen wat werkt" aan dat er een aantal zeer bruikbare technieken zijn die vaak door oplossingsgericht werkenden worden toegepast. Deze technieken zijn ook terug te vinden in de diverse stappen van de methode Kids' Skills. Visser geeft in zijn boek de volgende vier technieken aan die gebruikt kunnen worden:

1. De wondervraag: een techniek voor het gedetailleerd in kaart brengen van de gewenste toestand.
2. Schalen: een instrument voor het visualiseren van vooruitgang.
3. Copingvragen: een instrument om cliënten in schijnbaar hopeloze situaties te helpen.
4. Complimenteren: aanwijzers van oplossingen en vooruitgang

Schalen

Visser geeft aan dat schalen behoort tot de meest eenvoudige, aansprekende en toegankelijke hulpmiddelen afkomstig uit het oplossingsgerichte gedachtegoed. Op dit moment is de schaalvraag één van de populairste oplossingsgerichte technieken. Schalen zijn zeer gemakkelijk te gebruiken en hebben zeer veel toepassingsmogelijkheden. Veel van de kenmerken van oplossingsgericht werken komen terug in deze techniek. Visser geeft aan dat schaalvragen inmiddels waarschijnlijk de meest bekende en meest gebruikte oplossingsgerichte technieken zijn. Schaalvragen zijn relatief gemakkelijk te gebruiken en zij zijn erg breed toepasbaar. Talloze therapeuten, coaches en managers gebruiken tegenwoordig schaalvragen in gesprekken en vergaderingen.

L. Cauffman (2009) geeft in zijn boek "Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs" aan dat het gebruik van schaalvragen impliciet aangeeft dat:

- Verandering mogelijk is.
- Kleine stapjes effectiever zijn dan grote sprongen.
- Veranderingen en verbeteringen niet ineens optreden, maar geleidelijk

P. Szabó (2007), een Zwitserse coach en trainer, noemt in zijn boek

“Kurz(zeit)coaching mit langzeitwirkung” vier belangrijke effecten van schalen:

1. Ze verschaffen hoop en vertrouwen door te verwijzen naar wat al is bereikt.
2. Ze verschaffen grijstinten. Ze helpen om subtiele verschillen te identificeren die nuttig zijn.
3. Ze helpen om te concentreren op kleine volgende stappen. Wat is de huidige positie op de schaal ook mag zijn, je kunt altijd vragen: ‘Hoe zou je merken dat je één puntje hoger op de schaal bent gekomen?’
4. Ze helpen om de gewenste toestand te definiëren.

Wirksames Coaching muss weder lang noch kompliziert sein. Die Wirksamkeit des Coaching zeigt sich schließlich einfach darin, dass die KundInnen ihre Ziele so rasch wie möglich erreichen und sie sich dabei selber weiter entwickeln können.
(Kurz(zeit)coaching mit langzeitwirkung, 2007 P. 13)

Visser (2009) geeft in zijn boek “Doen wat werkt” aan dat het stellen van de schaalvraag verloopt vaak via een aantal basisstappen. Deze basisstappen bestaan uit een aantal vragen die op een nieuwsgierig, onderzoekende en aanmoedigende manier worden gesteld.

1. Uitleg van de schaal

De leerkracht legt uit dat de schaal loopt van 0 tot 10, waarbij 0 staat voor de situatie waarin het probleem op zijn ergst was en 10 voor de situatie waarin het probleem helemaal weg is en de gewenste toestand bereikt is.

2. Bied een schaal aan

De leerkracht biedt een schaal aan waarbij het laagste punt, de 0, gelijkstaat aan de minst wenselijke toestand en het eindpunt, de 10, gelijkstaat aan de toestand waarin/waarover de groep tevreden kan zijn.

3. Vragen om de score

De leerkracht vraagt vervolgens aan de groep op welke positie zij zich nu bevinden. De leerkracht heeft geen mening over de juistheid of onjuistheid van de score en accepteert het gegeven cijfer, wat dat ook mag zijn.

4. Inzoomen op wat er al bereikt is

Daarna vraagt de leerkracht hoe de groep aan deze score is gekomen. Wat maakte dit al mogelijk? De leerkracht richt zich dus heel sterk op wat er al is en niet op wat er nog niet is. Als leerkracht vraag je de groep wat het al onderneemt (=anders doet) zodat de groep zich dit cijfer kan geven.

5. Visualiseren van de gewenste toestand

De leerkracht nodigt de groep uit om te beschrijven hoe hogere punten op de schaal eruit zouden zien. Bijvoorbeeld de positie 10, waarin de gewenste toestand helemaal is bereikt.

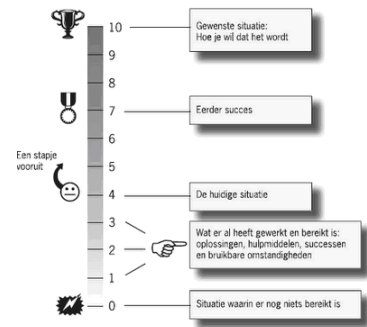
6. Uitnodigen tot een kleine stap vooruit

Vervolgens nodigt de leerkracht de groep uit om een kleine stap vooruit te zetten.

“Wat zou het kleinst denkbare stapje vooruit kunnen zijn?”

Het volgende plaatje visualiseert de genoemde stappen:

Bron: C. Visser “Doen wat werkt”



Met behulp van schaalvragen omzeil je de weerstand van de ander, je geeft erkenning aan de perceptie van zijn probleem. Tegelijkertijd help je hem ermee die werkelijkheid een beetje te nuanceren.

(Cauffman, 2009 P. 75)

Mahlberg en Sjöblom geven in hun boek “oplossingsgericht onderwijs” aan dat wanneer je wilt werken met schalen, je als leerkracht het brandpunt dient te leggen op dat wat al werkt, wat er aanwezig is tussen de ‘0’ op de schaal en het cijfer dat de leerling heeft gekozen. Dit is oplossingsgericht werken.

Gericht op dat wat er ontbreekt, op de redenen waarom de leerling niet op ‘10’ staat, is niet oplossingsgericht.

(Mahlberg en Sjöblom, 2008 P. 81)



Bron: bezocht op 17 april 2010

<http://artikelencoertvisser.blogspot.com/2010/02/oplossingsgericht-werken-van-succes-in.html>

Hoofdstuk 3

Onderzoeksmethodologie



Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de opbouw van het onderzoek met de daarbij behorende onderzoeksvragen en subvragen. Daarnaast staan de data instrumenten uitgeschreven.

Opbouw onderzoek

Het onderzoek is opgebouwd in diverse stappen. Allereerst is gekozen voor algemene gegevens van de school en de groep. Daarbij wordt de probleemstelling en aanleiding van het onderzoek benoemd. Van hieruit is gekozen voor literatuurstudie. Aan de hand van allerlei bronnen is het onderwerp “oplossingsgericht werken” uitgewerkt. Naar aanleiding van deze informatie is het onderwerp onderzocht door middel van allerlei data instrumenten. Deze onderzoeksinstrumenten zijn gedurende een aantal maanden afgenomen en geanalyseerd. Allereerst is gekozen voor een vragenlijst over oplossingsgericht werken. Deze vragenlijst is door een aantal leerkrachten ingevuld. Ook een tweetal leerlingen zijn bevraagd over oplossingsgericht werken. Zij hebben vorig jaar meegedaan aan het onderzoek van C. Naar aanleiding van deze vragenlijst is gekozen voor een enquête in de groep D2. De groep heeft individueel aangegeven welke vaardigheden zij al beheersen en welke ze nog graag willen leren. Aan de hand van deze enquête is een interview over deze vaardigheden afgenomen. Na deze data instrumenten te hebben geanalyseerd, is gekozen voor een interview met een deskundige op het gebied van oplossingsgericht werken. Dit interview is afgenomen met Jos Kienhuis. Hij heeft in het interview veel nuttige informatie kunnen vertellen, welke gebruikt is voor het verdere onderzoek. Naar aanleiding van dit gesprek is gekozen voor een onderzoek door collega's en door mijzelf als leerkracht. In dit onderzoek wordt het schalen als instrument voor oplossingsgericht werken uitgetoetst in diverse klassen op zowel individueel- als groepsniveau. De werkwijze van dit onderzoek is geobserveerd en geanalyseerd waarbij uiteindelijk conclusies getrokken zijn. Deze conclusies worden gerelateerd aan de relevante theorie, eerder beschreven.

Onderzoeksvragen en subvragen

Hieronder zijn de precieze onderzoeksvragen weergegeven met de daar bijbehorende subvragen.

Hoofdvraag:

Kan ik de reeds aanwezige kennis van Kids' Skills activeren zodat leerkrachten zowel op groep- als schoolniveau oplossingsgericht kunnen gaan werken op de W.?

Deelvragen:

1. Wat is oplossingsgericht werken?
2. Kan ik aansluiten bij kennis van Kids' Skills op de W.?
3. Wat is het doel van Kids' Skills?
4. Zijn leerkrachten bekend met Kids' Skills op de W. en hoe staan zij hier tegenover?
5. Welke technieken binnen Kids' Skills zijn relevant voor de groep en de school?
6. Hoe kun je leerkrachten motiveren om met technieken van Kids' Skills te werken?

De vorm van het onderzoek

De vorm van het onderzoek is: "Ontwikkelingsgericht onderzoek."

Zoals eerder aangegeven is de W. probleemoplossend aan het werk momenteel. Bij de leerlingen wordt telkens problemen aangehaald, waardoor zij zich incompetent en schuldig voelen. Dat roept behoefte op om zelf onderzoek te doen en materialen te ontwikkelen. Kallenberg geeft in zijn boek "Ontwikkeling door onderzoek" aan dat het kenmerk van ontwikkelingsonderzoek is dat werkenderwijs op een systematische wijze een nieuwe inhoud voor bijvoorbeeld een onderdeel van een vak of een bepaald project wordt ontwikkeld. Voorafgaand aan het ontwikkelingsonderzoek is een vooronderzoek vooraf gegaan waarin een aantal principes duidelijk werden. In het vooronderzoek werden literatuur en praktijkkennis betrokken. Vanuit deze principes zijn voorstellen voor het onderwijs daadwerkelijk ontwikkeld. In dit ontwikkelproces is een evaluatieronde opgenomen. Deze evaluatie test het voorstel wat in de praktijk onderzocht is. Aan een aantal collega's is het concept voorgelegd met daarbij een vragenlijst. Aan de hand van een try-out hebben de collega's het concept uitgeprobeerd. Deze evaluatie mondt uit in een definitieve versie van het materiaal. Hopelijk wordt hier in de praktijk gebruik van gemaakt en uitgeprobeerd naar aanleiding van uitleg in het gehele team.

Een kritische leraar is regelmatig op zoek naar nieuwe dingen of nieuwe uitdagingen.

(Kallenberg, 2007 P. 79)

- Verzameling data -

In de afgelopen weken is er op diverse manieren data verzameld. Deze verzameling staat hieronder uitgewerkt.

Verzameling data

De data zijn verzameld in één grote map. In deze map zitten alle bestanden die zijn vastgelegd. De leerlingen en leerkrachten hebben zelf de vragenlijst en enquête ingevuld. Het interview met de leerlingen van D2 en de deskundige Jos Kienhuis is door mij vastgelegd op papier. Al deze instrumenten zijn beschreven en geanalyseerd in hoofdstuk 4. De gegevens zijn in tabellen en diagrammen gezet, om op deze manier een duidelijke conclusie te kunnen maken. Bij het afnemen van deze data instrumenten zijn een aantal mensen betrokken geweest. Zo hebben 2 leerkrachten, de adjunct directeur en de RT-er de vragenlijst ingevuld, zijn de leerlingen van D2 bevraagd en is bij een deskundige een interview afgenomen. Deze betrokkenen zijn van te voren benaderd en is gevraagd mee te werken aan dit onderzoek. Wanneer er goedkeuring was, is het instrumenten bij de betrokkenen voorgelegd. Van te voren werd duidelijk gemaakt dat de leerkrachten en leerlingen op de W anoniem werden beschreven in mijn onderzoek. Ook zijn de betrokkenen na afname en analyse van de gegevens op de hoogte gesteld van de resultaten.

Methodologische middelen

De volgende middelen zijn gebruikt:

- Vragenlijst leerkracht
- Vragenlijst 2 leerlingen D2
- Enquête leerlingen D2
- Interview deskundige
- Interview leerlingen D2

Naar mijn mening is het belangrijk je onderzoek op zoveel mogelijk manieren te testen en onderzoeken. Vandaar dat gekozen is voor methodologische middelen om data te verzamelen. Van te voren is gekozen voor betrokkenen op de W die met dit onderwerp te maken hebben. Ik heb de afweging gemaakt om te kiezen voor zowel leerkrachten als leerlingen van de W omdat zij in de praktijk met dit onderwerp te maken hebben. Ook is er gekozen voor een deskundige op de Hoge School Edith Stein omdat hij mij enige kennis over het onderwerp kan bijbrengen.

De onderzoeksmiddelen en instrumenten zijn op papier uitgetypt. Voor de leerlingen is gekozen voor een aantrekkelijke lay-out met smileys, om aan te sluiten bij hun belevingswereld. De vragen van zowel leerkrachten als leerlingen zijn in categorieën gezet om later in het onderzoek deze gegevens te kunnen analyseren.

Triangulatie

Harinck (2004) geeft in zijn boek “Basisprincipes praktijkonderzoek” aan dat triangulatie betrekking kan hebben op de verschillende typen informanten en op de soort informatiebron die je gebruikt. Vandaar dat gekozen is uit meerdere instrumenten, welke betrouwbaar en valide zijn. Met dit onderzoek is gekeken vanuit diverse invalshoeken. Harinck (2004) geeft aan dat je door diverse instrumenten te gebruiken veel betere conclusies kunt trekken uit je onderzoek. Wat belangrijk is om verband te leggen tussen al deze resultaten. Vandaar dat gekozen is in hoofdstuk 4 en 5 de gegevens te analyseren en uiteindelijk te concluderen. Hierbij worden de kwalitatieve en kwantitatieve instrumenten vergeleken en teruggekoppeld naar de literatuur. Op deze manier blijft je onderzoek zo valide en betrouwbaar mogelijk.

Een heel belangrijk kwaliteitscriterium in het praktijkonderzoek is de triangulatie, het gebruik van meerdere gegevensbronnen.

(Harinck, 2004 P.67)

Validiteit en betrouwbaarheid

Naar mijn mening is het heel belangrijk op een goede manier om te gaan met validiteit en betrouwbaarheid ten aanzien van onderzoek doen. In mijn onderzoek is er telkens op gewezen datgene te gaan onderzoeken waar het volgens de probleemstelling en de onderzoeksvragen op richt. Het is van groot belang de onderzoeksgegevens op een correcte manier in te zetten. Het moet juistheid bevatten. Vandaar dat alle literatuur een correcte bronvermelding bevat. Ook hebben leerkrachten en leerlingen zelf methodologische instrumenten ingevuld zodat deze betrouwbaar blijven. Dit onderzoek heeft de volgende keer deze resultaten, dit maakt het betrouwbaar en valide.

Een onderzoek is betrouwbaar wanneer het dezelfde resultaten oplevert als het op precies dezelfde manier wordt herhaald.

(Kallenberg, 2007 P. 45)

Ethische kwesties

De gegevens welke in het onderzoek gebruikt zijn, zijn te vertrouwen. De onderzoeker heeft de groep van derden op de hoogte gehouden van haar werk en de gegevens laten bekijken. Verder is er zorgvuldig aan het onderzoek gewerkt, waarbij vraagstellingen weloverwogen zijn opgezet. De gegevens zijn nauwgezet verzameld en bewerkt en de verslaglegging is heel precies gebeurd. Ook heeft volledigheid een bepalende rol gespeeld. Alle uitkomsten en resultaten zijn te zien in het onderzoek, zodat volledigheid ontstaat.

Hoofdstuk 4

Data analyse en resultaten



Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de data-analyse en resultaten beschreven. Door onderzoek zijn antwoorden gevonden op onderzoeksvragen. Afhankelijk van de onderzoeksmiddelen zijn in dit hoofdstuk de cijfers, de uitkomsten van interviews, vragenlijsten en dergelijke gepresenteerd. Hierbij is het één en ander toegelicht.

In dit onderzoek is gekozen voor kwalitatieve en kwantitatieve gegevens. Een kwalitatief onderzoek bestaat volgens Kallenberg (2007) uit een onderzoeksstrategie waarbij het te bestuderen onderzoeksprobleem op open mogelijk tegemoet wordt getreden. Er wordt direct aangesloten bij de onderwijskundige praktijk.

In dit onderzoek zijn de volgende gegevens kwalitatief:

- Interview leerlingen D2
- Interview Jos Kienhuis
- Literatuuronderzoek.

Ook zijn er in dit onderzoek allerlei kwantitatieve gegevens. Volgens Kallenberg (2007) is kwantitatief onderzoek een strategie waarbij op grote schaal gegevens wordt verzameld die zich lenen voor kwantificering. De onderzoeker blijft hierbij zoveel mogelijk buiten beeld.

Het doel van kwantitatief onderzoek is het opsporen van toetsen van voorgestelde verbanden (hypothesen), modellen en theorieën.
(Kallenberg, 2007 P. 48)

In dit onderzoek zijn de volgende gegevens kwantitatief:

- vragenlijst leerkrachten
- vragenlijst leerlingen
- enquête leerlingen

Beide onderzoekstrategieën, kwalitatief en kwantitatief hebben hun eigen favoriete onderwerpen en streven hun eigen doelen na.
(Kallenberg, 2007 P. 48)

In mijn onderzoek is gekozen voor beide onderzoeksstrategieën. Op deze manier heeft mij dit de meest valide en betrouwbare gegevens opgeleverd. Triangulatie speelt hierbij een belangrijke rol. De gegevens zijn op dit moment met elkaar verbonden en terug te koppelen naar de theorie.

In de praktijk zie je overigens vaak dat in een onderzoek beide onderzoeksstrategieën worden toegepast, omdat dit meestal de meest betrouwbare en valide resultaten oplevert. (Triangulatie)
(Kallenberg, 2007 P. 48)

Vragenlijst leerkrachten

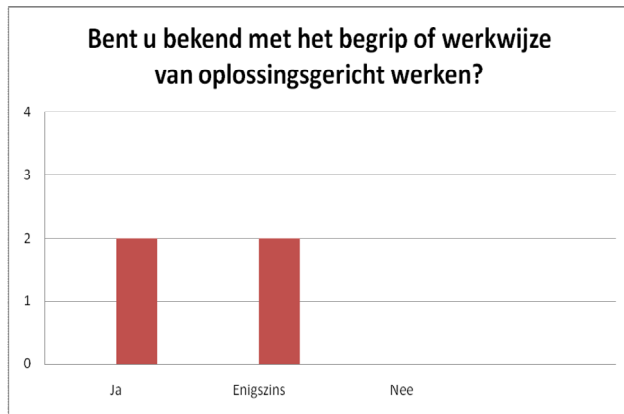
Allereerst is een vragenlijst samengesteld (zie bijlage 5), omdat duidelijk moest worden gemaakt of de collega's van de W op de hoogte zijn van oplossingsgericht werken. De vragenlijst is aan een tweetal leerkrachten, de adjunct-directeur en RT-er uitgedeeld. Zij hebben de vragenlijst kort en bondig ingevuld, waardoor een analyse mogelijk was.

Analyse Vragenlijst

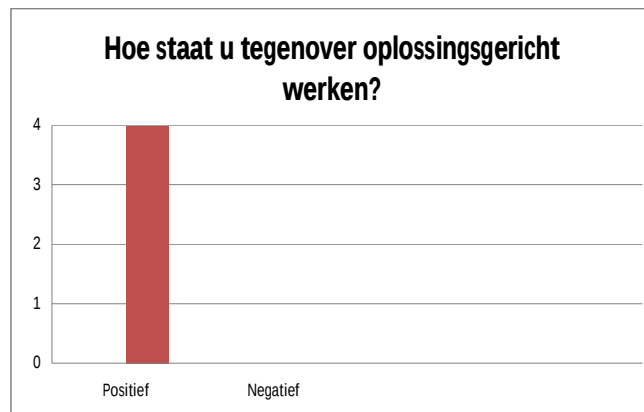
Nr:	Vraag:	Keuze antwoorden	Leerkracht 1: E.S.	Leerkracht 2: G.	Adjunct-directeur: E.S.	RT-er: M.P.
1	Bent u bekend met het begrip of werkwijze van oplossingsgericht werken?	Ja Enigszins Nee	Enigszins	Enigszins	Ja	Ja
2	Hoe staat u tegenover oplossingsgericht werken?	Positief Negatief	Positief	Positief	Positief	Positief
3	Hebt u op de W. informatie gehad over oplossingsgericht werken?	Ja Enigszins Nee	Nee	Nee	Enigszins	Nee
4	Wat ziet u hiervan terug op de W.?	Eigen antwoord	-	Nieuwe schoolregels.	Oplossingsgericht werken is nog niet geïmplementeerd.	Benoemen waar de leerling goed in is.
5	Laat u de leerling meedenken in oplossingen?	Ja Enigszins Nee	Ja	Ja	Ja	Enigszins
6	Is er op de W. eerder onderzoek gedaan naar oplossingsgericht werken?	Ja Nee Niet dat ik weet	Niet dat ik weet	Niet dat ik weet	Nee	Niet dat ik weet
7	Bent u bekend met de methode Kids' Skills?	Ja Nee Een beetje	Een beetje	Een beetje	Ja	Ja
8	Zo ja, wat vindt u van de methode?	Eigen antwoord	Lijkt me heel goed	Super, maar dan wel in teamverband.	Prima, doordat de vaardigheden aangeleerd worden om je eigen probleem op te lossen hebben kinderen hier baat bij.	De stappen zijn te uitgebreid.
9	Vindt u het belangrijk om oplossingsgericht werken te stimuleren op de W.?	Ja Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
10	Op welke manier denkt u dat dit kan op de W.?	Eigen antwoord	Praktische handleiding, waardoor het vanzelfsprekend wordt.	Het hele team moet erachter staan, allemaal met de neus dezelfde kant op.	O.a. door met Kids' Skills te werken.	Benoem wat goed gaat en maak inzichtelijk welke vaardigheid je op welke wijze wilt leren in overzichtelijke stappen.

Het is belangrijk om achter de praktijkkennis van ervaren leraren te komen omdat deze kennis in de complexe praktijk van het lesgeven is opgedaan en daardoor een hoog praktijkrelevant gehalte heeft.
(Kallenberg, 2007 P.74-75)

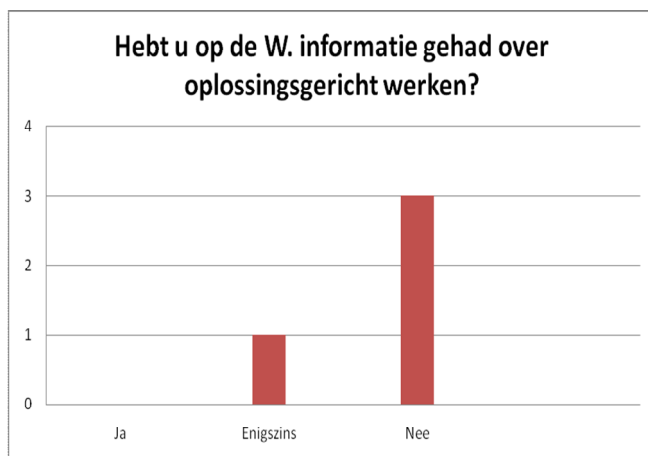
Vraag 1:



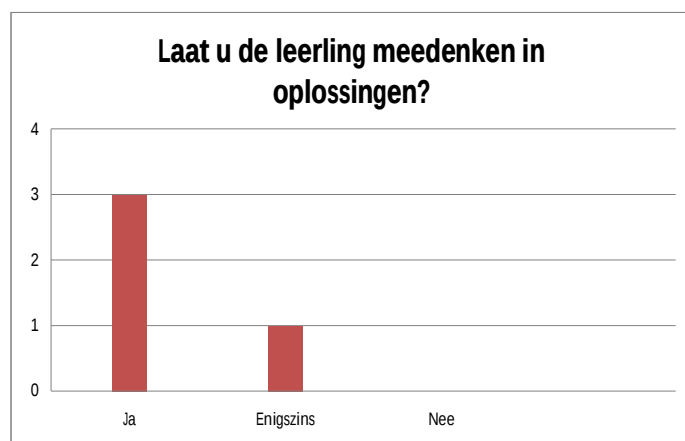
Vraag 2:



Vraag 3:



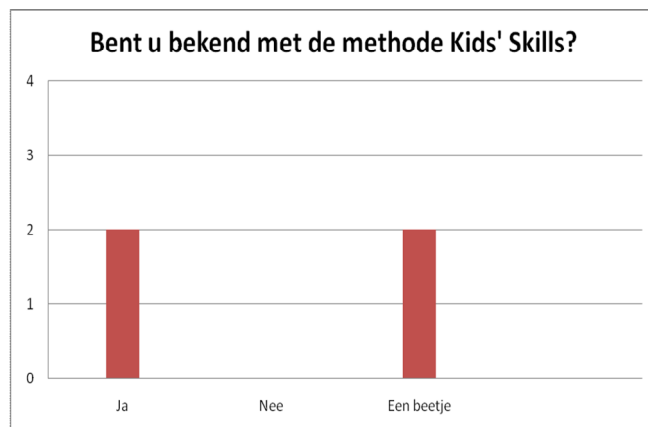
Vraag 4:



Vraag 5:



Vraag 6:



Vraag 7:



Vragenlijst leerlingen

Bij twee leerlingen in de groep D2 is een vragenlijst afgenomen (zie bijlage 6). J en T zijn hiervoor benaderd, omdat zij vorig jaar C.o.H. hebben geholpen met haar onderzoek. Er is hen gevraagd wat zij van de aanpak van Kids' Skills vonden en of dit ook voor de hele groep mogelijk is. Uit deze gegevens is een analyse in de vorm van een tabel geschreven.

Analyse vragenlijst

Nr:	Vraag:	T.R.	J.H.
1	<i>Weet je nog dat je vorig jaar juf C. geholpen hebt met een onderzoekje?</i>	Ja	Ja, met die dolfijn
2	<i>Weet je nog waar dat over ging?</i>	Oefeningen voor de stille vinger.	Als je boos werd, aan een dolfijn denken, het figuur. De dolfijn was op de tafel geplakt.
3	<i>Wat moest je hier allemaal voor doen?</i>	Stille vinger opsteken en gesprekjes voeren.	Gesprekjes voeren, kaart invullen.
4	<i>Waar heb je allemaal met haar over gesproken?</i>	Stille vinger opsteken, niet door de klas schreeuwen, Supporter Martijn Figuur de hond	Niet gauw boos zijn, kinderen helpen daaraan denken. Supporters Dolfijn kijken
5	<i>Weet je nog wat je samen geprobeerd hebt om te verbeteren?</i>	Stille vinger opsteken bij vragen	Als je boos was, proberen naar de dolfijn te kijken en tot 10 tellen.
6	<i>Hoe vond je die manier van werken?</i>	De gesprekken waren niet zo fijn.	Goed
7	<i>Heeft het geholpen, denk je?</i>	Soms wel, soms niet	Heeft wel geholpen
8	<i>Waarom wel, waarom niet?</i>	Ik steek nu veel vaker de vinger op.	Je word rustiger, je denkt meer na.
9	<i>Denk je dat je zo iets ook kunt doen in de klas?</i>	Met de hele klas zou goed kunnen, je kunt elkaar helpen eraan te denken.	Lijkt me wel leuk

Enquête D2

Op donderdag 4 maart is er bij de gehele groep een enquête afgenomen (zie bijlage 7). Alle kinderen hebben aan de hand van deze enquête beschreven hoe voor hen de huidige situatie is in de groep. Door middel van een vragenlijst (zie bijlage 7) met daarnaast smileys konden de kinderen aangeven welke vaardigheden zij beheersen en welke ze nog graag willen leren.

Analyse Enquête

Klas:		D2				
Aantal leerlingen:		15				
Leerkracht:		G.G. E.S. D.H.				
		Score van leerlingen:				
Nr:	Vraag:					
1	Het samenwerken en samenspelen gaat zo:			4x	5x	4x
2	Het zelfstandig werken gaat zo:		1x	3x	3x	5x
3	Tijdens de pauze gaat het zo:			2x	6x	5x
4	Andere kinderen complimenteren en helpen gaat zo:		1x	2x	7x	3x
5	Juf helpen gaat zo:			3x	5x	4x
6	Het leren gaat zo:			4x	7x	3x
7	Op de beurt wachten gaat zo:		2x	2x	4x	5x
8	Mijn vinger opsteken in de klas gaat zo:			4x	4x	5x
9	Tijdens het werk op de plek blijven zitten gaat zo:			4x	4x	5x
10	Het niet gaan schelden en lachen wanneer iemand een fout maakt gaat zo:	1x	1x	1x	4x	6x

De enquête is bruikbaar wanneer je hoge eisen stelt aan de vergelijkbaarheid, je nauwkeurig weet wat je wil weten, in staat bent vragen eenduidig te formuleren en in principe alle antwoordmogelijkheden kent.

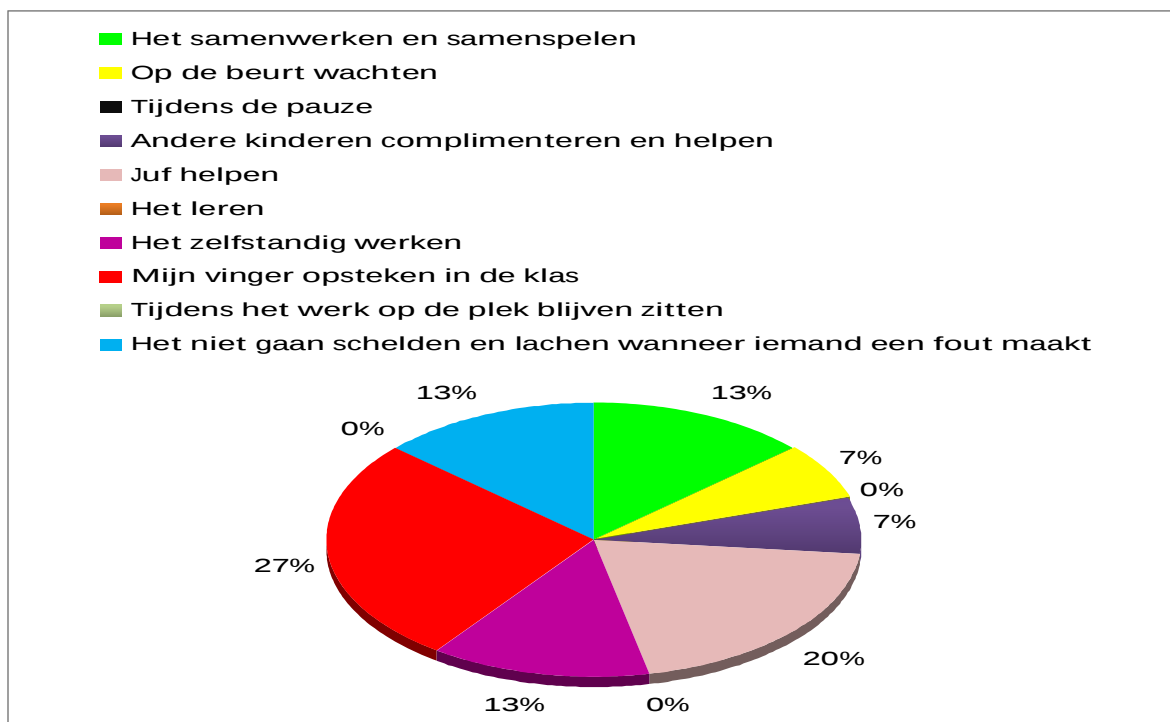
(Kallenberg, 2007 P.179)

Interview leerlingen D2

Op vrijdag 5 maart is er bij alle kinderen een interview afgenomen (zie bijlage 8). In dit interview kregen de kinderen een vijftal vragen. Deze vragen gingen over datgene wat al heel goed gaat in de klas en wat over datgene wat de kinderen nog graag willen leren. Uit dit interview zijn individueel doelen gesteld, waarbij de kinderen mede-eigenaar zijn.

Analyse Interview

Klas:	D2		
Aantal leerlingen:	15		
Leerkracht:	G.G. E.S. D.H.		
Nr:	Vaardigheid	Welke vaardigheid wil je leren?	Percentage
1	Het samenwerken en samenspelen	2x	13,3 %
2	Het zelfstandig werken	1x	6,7 %
3	Tijdens de pauze		0 %
4	Andere kinderen complimenteren en helpen	1x	6,7 %
5	Juf helpen	3x	20 %
6	Het leren		0 %
7	Op de beurt wachten	2x	13,3 %
8	Mijn vinger opsteken in de klas	4x	26,7 %
9	Tijdens het werk op de plek blijven zitten		0 %
10	Het niet gaan schelden en lachen wanneer iemand een fout maakt	2x	13,3%



Op dinsdag 2 maart heeft er een gesprek plaatsgevonden met Jos Kienhuis, een deskundige op het gebied van oplossingsgericht werken. Er zijn hem een aantal vragen gesteld om meer deskundigheid te krijgen op het gebied van oplossingsgericht werken en Kids' Skills in het bijzonder. (zie bijlage 9)

Uit het gesprek met Meneer Kienhuis is gebleken dat oplossingsgericht werken een soort proces is wat een leerkracht moet willen en kunnen doorlopen. Hierbij is oplossingsgerichte vraagstelling erg belangrijk. Jos heeft mij verteld dat je als persoon open moet staan voor oplossingsgericht werken en het bij je moet passen. Je kunt mensen oplossingsgericht werken niet opleggen. Jos heeft zelf een aantal boeken en artikelen geschreven over oplossingsgericht werken. Volgens hem is dit een heel belangrijk aspect in het onderwijs. Hij gaf aan dat leerkrachten vaak denken dat een leerling het probleem is. Terwijl juist het probleem het probleem is en niet de leerling. Dit is een bepaalde gedachtegang waar je als leerkracht in moet gaan geloven, wil je oplossingsgericht gaan werken. Jos was erg positief over de methode Kids' Skills. Wat volgens hem een nadeel aan het boek Kids' Skills is, is dat Furman (de schrijver) het een methode noemt. Volgens Jos moet je dit boek geen methode gaan noemen. Leerkrachten zien op dat moment het boek als een gebruiksmiddel en denken door de 15 stappen te doorlopen, oplossingsgericht bezig te kunnen zijn. Jos vertelde dat je wel iets meer over oplossingsgericht werken en oplossingsgerichte gesprekvoering moest weten, wilde je dit boek gebruiken. Hij gaf hierbij als voorbeeld een timmerboek. Wanneer jij niet kunt timmeren, ga je hier wat over lezen. Maar wanneer jij de stappen volgt van een bepaalde "methode" wil dat nog niet zeggen dat jij kunt timmeren. Jos geeft wel aan dat Kids' Skills goed is opgebouwd en doordacht is geschreven. Hij kent de schrijver zelf persoonlijk goed en begrijpt de essentie van zijn verhaal. Jos heeft meegedacht over mijn onderzoek en begreep dat ik mijn 'collega's' enthousiast wilde maken voor oplossingsgericht werken.

Analyse

- houd het doel zo klein mogelijk.
- Probeer eerst een aantal leerkrachten enthousiast te maken, waarbij je een experiment uit kunt proberen.
- Gebruik een techniek van Kids' Skills, maar maak het nog niet te moeilijk.

Conclusie data – analyse

Hieronder worden enkele conclusies benoemd uit eerdere data analyses. Gegevens worden toegelicht zonder tot een dieper gaande interpretatie over te gaan. Van hieruit wordt gekeken naar de vervolgstappen in het onderzoek.

Vragenlijst leerkracht

Uit de vragenlijst blijkt dat de teamleden op de hoogte zijn van oplossingsgericht werken. Allen staan zij hier positief tegenover. 3 van de 4 teamleden geven aan dat er nog niet eerder informatie verkregen is op de W over dit onderwerp. De adjunct directeur geeft aan dat oplossingsgericht werken nog niet geïmplementeerd is, maar dat er wel wordt geprobeerd hieraan te werken. Alle 4 de teamleden laten de kinderen (enigszins) meedenken in oplossingen. Volgens de ondervraagden is er volgens hun nog niet eerder onderzoek op de W. gedaan naar oplossingsgericht werken. Dit betekent dat zij niet op de hoogte zijn van het onderzoek van de studente SEN van vorig jaar. De teamleden zijn (een beetje) op de hoogte van de methode Kids' Skills en vinden dit een prima methode. Wel geeft een leerkracht aan dat de methode te uitgebreid is, om in de praktijk op groepsniveau toe te passen. Alle vier de teamleden vinden het belangrijk oplossingsgericht te werken op de W. Dit is volgens hun te doen door duidelijke stappen, een praktische handleiding en gebruik te maken van Kids' Skills. Hiervoor moeten wel alle neuzen dezelfde kant op, geeft een teamlid aan.

Vragenlijst 2 leerlingen D2

Beide leerlingen geven aan te weten dat zij vorig jaar mee hebben gewerkt aan een onderzoek met de leerkracht C.o.H. Allebei kunnen ze nog vertellen waar het over ging. Ze noemden in het gesprek de vaardigheden die zij wilden leren. Ze konden hierbij goed aangeven wat ze hiervoor moesten doen en wie hen hierbij hebben geholpen. Ze vonden deze manier van werken wel goed geeft 1 leerling aan. De andere leerling geeft aan dat het wel goed was, maar dat er teveel gesprekken werden gevoerd. Dit was saai volgens T. Beide leerlingen zijn positief over het resultaat. J geeft aan dat het goed geholpen heeft, T geeft aan dat het soms wel hielp maar soms ook niet. T stak nu veel vaker de vinger op en J werd veel rustiger gaven ze aan. Als laatste is hen gevraagd of deze werkvorm ook in de gehele groep zou kunnen werken. Ze staan hier positief tegenover. Als leerlingen kun je elkaar helpen de vaardigheden te herinneren. Het lijkt ze dan ook wel leuk, nogmaals een vaardigheid te leren.

Enquête leerlingen D2

De enquête is individueel ingevuld door alle leerlingen uit D2. Uit de enquête blijkt dat de meeste leerlingen moeite hebben met samenwerken/samenspelen, leren, de vinger opsteken in de klas en op de plek blijven zitten tijdens het werk. Wat al heel goed gaat is vooral zelfstandig werken, juf helpen, andere kinderen complimenteren en helpen, op de beurt wachten en het niet gaan schelden en lachen wanneer iemand een fout maakt. Naar aanleiding van deze enquête is met elk kind individueel een interview gehouden. Daarin konden zij via deze enquête aangeven wat al heel goed gaat en welke categorie nog aandacht verdiend.

Interview leerlingen D2

Naar aanleiding van de enquête is een interview met elk kind individueel gehouden. De leerlingen konden in dit interview aangeven welke van de 10 vaardigheden (zie enquête) zij al beheersen (al goed kunnen) en welke vaardigheden zij nog graag willen leren (wat gaat minder goed?). Uit dit interview bleek dat de meeste leerlingen moeite hebben met de vinger opsteken in de klas. 26,7 % van de ondervraagden wil deze vaardigheid nog graag leren. 13,3 % van de ondervraagden wil leren samenwerken/samenspelen, op de beurt wachten en niet gaan schelden of lachen wanneer iemand een fout maakt. 20 % daarentegen wil nog beter leren juf te helpen, wanneer zij hierom vraagt. Het zelfstandig werken en andere leerlingen complimenteren wil 6,7 % van de ondervraagden leren als vaardigheid. De volgende vaardigheden worden in het interview niet benoemd: tijdens de pauze, het leren en tijdens het werk op de plek zitten.

Interview Jos Kienhuis

Uit het gesprek met Jos Kienhuis is naar voren gekomen hoe belangrijk oplossingsgericht werken kan zijn op een (speciale) basisschool. Hierin is de methode Kids' Skills handig te gebruiken. Maar hij geeft aan dat leerkrachten eerst moeten leren hoe je oplossingsgericht te werk gaat. Vandaar dat hij aangaf de doelen niet te groot te stellen en eerst leerkrachten enthousiast te maken voor een bepaald aspect van oplossingsgericht werken. Hij gaf mij aan ervoor te moeten zorgen het doel zo klein mogelijk te houden. Door leerkrachten te laten experimenteren in de praktijk, kun je hen kennis laten maken met oplossingsgericht werken en misschien wel weten te enthousiasmeren. Op deze manier kan oplossingsgericht werken schoolbreed worden ingebracht.

Algemene conclusie

Uit de analyse blijkt dat zowel leerlingen als leerkrachten enthousiast zijn over oplossingsgericht werken en specifiek over de methode Kids' Skills. Om deze methode in de praktijk in te zetten is het belangrijk hier aspecten van te nemen en het doel klein te houden. Leerlingen hebben hierbij zelf aangegeven wat zij al goed kunnen en wat zij nog graag willen leren. Deze categorieën zijn omgezet in vaardigheden, waarbij leerlingen zelf in het interview hebben aangegeven wat ze willen leren. De techniek schalen is relevant voor deze school en groep. Het doel wordt klein gehouden, terwijl er wel gewerkt wordt aan vaardigheden leren in groepsverband en op individueel niveau. Door leerkrachten zelf te laten experimenteren, komen zij in aanraking met oplossingsgericht werken. Door dit in het gehele team terug te koppelen, kunnen de neuzen dezelfde kant op gaan staan. Hierbij is het belangrijk dat er een praktische handleiding is, met duidelijke stappen, zoals aangegeven in de vragenlijst voor leerkrachten, om oplossingsgericht werken te implementeren.

Vervolgstappen onderzoek

Uit de instrumenten zijn belangrijke gegevens naar voren gekomen welke ik wil gebruiken in de vervolgstappen van mijn onderzoek.

- Leerkrachten laten experimenteren met schalen, een techniek binnen Kids' Skills.
- Leerlingen individueel of in groepjes in aanmerking laten komen met oplossingsgericht werken.
- Leerlingen zelf laten aangeven (met behulp van het interview) waar zij aan willen werken in groepsverband en op individueel niveau.
- De gegevens bijhouden en evalueren om uiteindelijk alle teamleden op de hoogte te stellen van oplossingsgericht werken en deze werkvorm in de toekomst schoolbreed in te zetten.

Naar aanleiding van eerdere data analyses en literatuuronderzoek is gekozen voor een techniek binnen Kids' Skills. Deze techniek, genoemd schalen, wordt uitgevoerd op zowel groep- als individueel niveau. Op deze manier is te onderzoeken wat de consequentie is van het werken met een techniek uit Kids' Skills op individueel niveau als groepsniveau.

Individueel niveau

In de weken 15, 16 en 17 is in D2 gewerkt aan de techniek schalen. Elke ochtend en middag in de week is in de groep D2 gekeken naar vaardigheden en doelen. De vaardigheden zijn verkregen uit eerdere methodologische instrumenten welke ingezet zijn bij D2. Uit de enquête en interview is gebleken welke vaardigheid de kinderen willen leren. Al deze vaardigheden zijn op een groot vel papier gezet. Elke ochtend werd kort door de leerkracht besproken te letten op je vaardigheid. Aan het eind van de dag mochten de kinderen individueel zijn of haar vaardigheid voor die dag een cijfer geven. Dit gebeurde aan de tafel van de leerkracht, zodat leerkracht en leerling hier kort over in gesprek konden gaan. De leerkracht vroeg aan de leerling welk cijfer hij of zij verdiend had die dag. De leerling mocht dit cijfer dan zelf op het papier schrijven. 3 weken lang werd hetzelfde doel voor ogen gehouden.

Reflectie mentor

Samen met mijn mentor hebben wij gesproken over deze techniek. Mijn mentor heeft deze techniek in het begin van de week opgepakt, om op deze manier elke dag hiermee bezig te zijn. Met mentor gaf aan het een bijzondere techniek te vinden met positieve resultaten. In het gesprek vertelde ze mij dat kinderen enthousiast werden en probeerden te werken aan hun eigen vaardigheid. Op individueel niveau vond mijn mentor een goed idee, maar het kostte wel veel werk om telkens individueel cijfers te geven. Wat het positieve hieraan was, was dat kinderen met elkaar in gesprek gingen en elkaar hielpen herinneren hieraan. De kinderen hebben volgens mijn mentor goed hun best gedaan, de test was volgens haar geslaagd.

Reflectie kinderen

De kinderen gaven in een klassikaal gesprek aan dat ze het fijn vonden om op deze manier wat te leren. Door cijfers te geven ga je goed je best doen gaven de kinderen aan. Je wil namelijk graag proberen om jezelf een hoger cijfer te geven. De kinderen gaven aan deze techniek wel vaker in de klas te willen doen, want ze konden op deze manier veel dingen samen leren en van elkaar leren. Je gaat elkaar helpen herinneren en elkaar erop aan spreken gaven de kinderen aan.

Groepsniveau

In drie groepen is in de weken 15, 16 en 17 aandacht besteed aan oplossingsgericht werken. Van te voren zijn de betreffende leerkrachten van deze groep benaderd. Hen is de vraag gesteld mee te werken met het onderzoek. Toen het onderzoek eenmaal duidelijk was, hebben de leerkrachten een pakketje meegekregen over schalen. In dit pakketje zit allerlei kennis en informatie over het onderwerp. Verder staan hierin enkele tabellen voor week 15,16 en 17 welke de leerkrachten kunnen gebruiken om het schalen uit te testen. Ook staat aangegeven wanneer en bij welke leerkracht geobserveerd en geëvalueerd wordt (zie bijlage 10).

Het schalen

De leerkrachten hebben 3 formulieren ontvangen om het schalen bij het houden voor week 15, 16 en 17. De leerkrachten hebben deze formulieren (gedeeltelijk) ingevuld (zie bijlage 11). Ik heb de leerkrachten vrij gelaten in datgene wat zij deze weken konden doen aan het schalen, om op deze manier te kijken of het ook mogelijk is deze vorm van onderwijs in de praktijk in te brengen.

Observatie

Tijdens deze 3 weken zijn er een aantal observaties verricht. Van deze observaties is een verslag gemaakt (zie bijlage 12). Uit deze observaties blijkt hoe enthousiast leerling en leerkracht zijn over het schalen. De leerkrachten hebben de techniek al goed onder de knie en weten dit op de juiste manier over te brengen naar de kinderen. De kinderen helpen de leerkrachten herinneren aan het schalen, waardoor elke dag weer wat geleerd en gereflecteerd werd.

Evaluatie

Op woensdag 12 mei heb ik samen met de drie leerkrachten de formulieren van de evaluaties (zie bijlage 10) besproken. De leerkrachten hebben deze formulieren ingevuld (zie bijlage 13). Hieronder is de evaluatie van de drie leerkrachten in tabel gezet.

Evaluatie leerkrachten

Vraag	Leerkracht 1: A	Leerkracht 2: J	Leerkracht 3: M
Ben je eerder in aanraking geweest met deze techniek van oplossingsgericht werken of had je er eerder van gehoord? Zo ja, op welke manier?	Niet eerder mee gewerkt, wel van gehoord op de opleiding OSO.	Nee.	Ja, vanuit de opleiding GGL
Wat vond je van deze techniek?	Een stimulans voor de kinderen. De kinderen hebben een doel voor ogen.	In het begin kon ik er wel goed mee overweg. Maar om telkens een nieuw doel te verzinnen is lastig.	Een goede manier om dingen in je klas te willen veranderen.
Hoe reageerden de kinderen op deze techniek?	Erg enthousiast, als ik het 's ochtends vergat, hielpen zij mij herinneren.	Ze vonden het leuk. Waren er ook fanatiek mee bezig. Maar ik vergat het ook wel eens.	Ze waren erg betrokken en enthousiast. Je merkt dat ze met het doel bezig waren. Ze attendeerden elkaar ook hierop. De evaluatie aan het einde van de dag vonden we waardevol.
Heeft deze techniek voor jou een meerwaarde?	Ja, ga er zeker mee verder. Kinderen zijn erg enthousiast. Het geeft de kinderen een goed gevoel, wanneer het gelukt is.	Zoiets moet niet in 1 klas gebeuren, maar door de hele school. Dan wordt het "eigen".	Ja, vooral als je merkt dat er dingen niet lekker lopen in je klas. Jij en de leerlingen zijn zich hier dan bewust van en willen hier aan werken. Je kunt deze techniek ook vaker gebruiken.
Zou je deze techniek vaker in de toekomst gaan gebruiken? Waarom wel, waarom niet?	Ja het geeft kinderen inzicht in hoe ik het vind gaan. Ze zijn ook erg gevoelig voor belonen, met deze methode ligt het in hun eigen hand.	Nee, omdat het invullen tijd kost. We zouden het wel mondeling kunnen doen.	Ja, het heeft effect omdat de leerlingen hier bij worden betrokken.

Hoofdstuk 5

Conclusies



Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de conclusies die uit het onderzoek gekomen zijn. De antwoorden van het onderzoek zijn gerelateerd aan de theorie. Naar aanleiding van de conclusies zijn aanbevelingen gedaan ten behoeve van de school, de kinderen en het team.

Onderzoeksvraag

Kan ik de reeds aanwezige kennis van Kids' Skills activeren zodat leerkrachten zowel op groep- als schoolniveau oplossingsgericht kunnen gaan werken op de W.?

Uit de theorie (hoofdstuk 2) is gebleken dat je problemen op diverse manieren op kunt lossen. Hierbij wordt duidelijk dat wanneer je naar het probleem blijft kijken (probleemoplossend werken) je suggereert dat iemand iets verkeerd gedaan heeft en dat je iemand hiervoor de schuld geeft. Naar de mening van Mahlberg en Sjöblom is oplossingsgericht werken en denken veel efficiënter, respectvoller en meer passend om van iemand te verwachten dat hij zelf de verantwoordelijkheid zal nemen voor het vinden van een oplossing en niet alleen voor het probleem. Zo geeft Jos Kienhuis in zijn artikel aan dat oplossingsgericht werken een leraar kan helpen om de meest eenvoudige en kortste, meest directe weg naar een gewenste situatie te vinden.

Uit de literatuurstudie blijkt verder dat er een relevante methode voor oplossingsgericht werken is, namelijk Kids' Skills. Deze methode zorgt ervoor dat kinderen op een positieve, constructieve manier problemen overwinnen door nieuwe vaardigheden te leren. De methode Kids' Skills, is al eens ingezet op de W. Uit de methodologische instrumenten (hoofdstuk 3) blijkt dat leerkrachten hiervan niet tot nauwelijks op de hoogte zijn. Toch zijn ze allen zeer enthousiast over oplossingsgericht werken en willen dit graag terug zien in de praktijk. Kids' Skills bestaat uit 15 stappen, welke in de literatuurstudie uitgebreid benoemd zijn. Uit de vragenlijsten blijkt dat leerkrachten deze stappen veel te uitgebreid vinden. Ook gaf Jos Kienhuis aan dat deze stappen moeilijk over te brengen zijn naar de leerkracht, om op de juiste wijze oplossingsgericht te gaan denken en te gaan handelen. Vandaar dat ik aan de hand van zijn gesprek en verdieping van literatuur gekozen heb voor een bepaalde techniek uit de methode Kids' Skills.

Uit de literatuurstudie blijkt namelijk dat er diverse technieken zijn bij oplossingsgericht werken. Visser (2009) gaf hierbij 4 bruikbare technieken aan welke relevant zijn voor mijn praktijksituatie, namelijk: de wondervraag, schalen, copingvragen en complimenteren. Uit deze technieken blijkt dat schalen de meest

eenvoudige, toegankelijke en aansprekende techniek is om in te zetten op school. Schalen zijn volgens Visser zeer makkelijk te gebruiken. Ook gaf hij aan dat veel kenmerken van oplossingsgericht werken hierin terug komen. Aan de hand van al deze informatie is gekozen om in de praktijk het schalen toe te gaan passen. Dit is gebeurt op zowel groep- als individueel niveau. In deze drie weken is gebleken hoe enthousiast zowel leerlingen als leerkrachten zijn ten aanzien van het schalen. Uit de observaties en reflecties blijkt dat deze techniek de leerlingen heeft weten te enthousiasmeren. In alle 4 de klassen (zowel individueel als op groepsniveau) hebben de leerlingen fanatiek meegedaan aan het schalen. Ook de leerkrachten hebben op deze techniek positief gereageerd. In de evaluaties is aangegeven dat schalen een goede techniek is voor oplossingsgericht werken. Volgens de leerkrachten reageerden de leerlingen er positief op deze manier van werken en vonden ze het leuk om hieraan mee te werken. Deze techniek heeft voor de desbetreffende leerkrachten dan ook zeker een meerwaarde.

Antwoord op onderzoeksvraag

Uit al deze informatie, resultaten en gegevens kan ik concluderen dat het via schalen mogelijk is de reeds aanwezige kennis van Kids' Skills te activeren. Aan de hand van deze techniek hebben een aantal leerkrachten oplossingsgericht leren werken. Het is belangrijk deze techniek in teamverband aan te pakken, zoals aangegeven in de vragenlijst voor leerkrachten. Vandaar dat ik ervoor gekozen heb mijn onderzoek te presenteren en daarin duidelijk het schalen naar voren heb laten komen. Tijdens de presentatie heb ik alle leerkrachten op de hoogte gesteld van mijn onderzoek. Ik heb de leerkrachten de aanleiding van mijn onderzoek verteld, welk doel ik voor ogen had en wat ik hiervoor allemaal heb uitgevoerd. Uitgebreid ben ik ingegaan op de techniek schalen. Ik heb alle leerkrachten hetzelfde boekje meegedaan welke de drie leerkrachten ontvangen hebben bij de testfase. In dit boekje staat alle informatie in de vorm van een praktische handleiding. Hiervoor is gekozen omdat in de vragenlijsten gevraagd werd om een praktische handleiding met duidelijke stappen. Met deze handleiding kunnen de leerkrachten stapsgewijs de techniek uitvoeren. Na afloop van de presentatie is gevraagd welke leerkrachten enthousiast waren. Veel leerkrachten staken de vinger op en gaven aan deze techniek te proberen in de klas. Voor mij was het doel bereikt. Leerkrachten zijn dit keer duidelijk op de hoogte gesteld van oplossingsgericht werken en willen proberen dit in teamverband uit te voeren. De leerkrachten leren op deze manier oplossingsgericht te werken waarbij eerdere kennis hierover weer geactiveerd is.

Aanbevelingen

Om als school wat te kunnen doen met deze gegevens is het belangrijk voor hen enkele aanbevelingen te doen. Deze aanbevelingen zijn aan de hand van dit onderzoek verkregen. Zo is het als eerst belangrijk om als team achter oplossingsgericht werken te gaan staan. Er is namelijk aangegeven hoe belangrijk het volgens leerkrachten is om gezamenlijk ontwikkelingen uit te voeren. Samen kan gekeken worden naar de techniek schalen. Er is een handleiding voor hen gemaakt welke praktisch te gebruiken is. Gezamenlijk zou dan afgesproken kunnen worden deze voor enkele weken in te zetten. Daarna kan gezamenlijk terug gekeken worden op deze techniek en oplossingsgericht werken. De leerkrachten moeten zelf in aanraking komen met deze vorm van onderwijs, willen zij hier een mening over vormen. De leerkrachten hebben aan de hand van mijn presentatie kennis geactiveerd van Kids' Skills. Deze informatie is na te lezen in mijn onderzoek. Het zou voor het team goed zijn, om die informatie te verspreiden. Want voordat de leerkrachten tot actie komen is het belangrijk te weten waar ze mee bezig zijn. Jos Kienhuis heeft in het interview aangegeven hoe belangrijk het is om te weten wat oplossingsgericht werken is, maar ook HOE je dit als leerkracht moet oplossingsgericht onderwijzen. Wanneer de leerkrachten gezamenlijk hiermee aan het werk gaan, blijft de kennis geactiveerd en zal het probleem voortaan bekeken worden als een vaardigheid.

Critical friends helpen elkaar bij het kritisch reflecteren op wat ze doen of wat ze willen gaan doen. Van daar is het een kleine en vaak nuttige stap het onderzoek te zien als iets dat je samen doet.
(Kallenberg, 2007 P.131)

Hoofdstuk 6

Evaluatie onderzoek



Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het onderzoek geëvalueerd. Er staat beschreven hoe ik als onderzoeker het onderzoek ervaren heb, hoe het onderzoek is verlopen en wat ik hiervan geleerd heb. Hierbij wordt gebruik gemaakt van zelfreflectie en reflectie op het procesverloop.

Ervaringen als persoon

Dit onderzoek is voor mij als zeer positief ervaren. Door een interessant en leerzaam onderzoek wordt jij als onderzoeker enthousiast en nieuwsgierig. Het in contact zijn met collega's en deskundigen was voor mij daarbij zeer belangrijk. Met behulp van hun kennis en informatie heeft mijn onderzoek aan diepte en inhoud gewonnen. Eerst was ik minder enthousiast over het onderzoek. Naar mijn gevoel nam het heel veel tijd in beslag en was het voor mij nog niet duidelijk of ik al op de goede weg zat. Uiteindelijk heb ik ervoor gekozen door te gaan met het onderwerp en duidelijke stappen in het onderzoek te ondernemen. Omdat ik zaken goed kan organiseren, heeft dit ertoe geleid dat het onderzoek zeer grondig aangepakt is. Ik heb heel veel tijd gestoken in het onderzoek, dit omdat ik alles graag goed wil uitvoeren en op papier willen hebben staan.

Het proces

Het onderzoek is zeer goed verlopen. Tijdens het proces zijn er weinig obstakels op mijn pad gekomen. Via een duidelijke en uitgebreide tijdsplanning zijn alle stappen van het onderzoek doorlopen. Hierbij is voor elk hoofdstuk voldoende tijd ingepland zodat er zorgvuldig naar elk onderdeel gekeken kon worden. De informatie van school en groep was eenvoudig te verkrijgen en goed op te zetten. Helaas is in de literatuuronderzoek te veel tijd gestoken, omdat dit onderdeel door mij niet goed begrepen was. De uitgebreide literatuurstudie staat op dit moment in de bijlage. Een samenvatting is voor hoofdstuk 2 gemaakt. De methodologische instrumenten zijn in een paar maanden afgenomen. De leerlingen en collega's op de W. hebben zich hiervoor goed ingezet en zijn of haar hulp geboden. Dit heeft gezorgd voor een complete data analyse samen met het onderzoek met Jos Kienhuis. Aan de hand van deze gegevens is een testfase opgezet waarbij drie leerkrachten het schalen in de praktijk hebben uitgevoerd. Deze werkwijze is door mij geobserveerd en geanalyseerd. Uiteindelijk heeft dit alles gezorgd voor een compleet onderzoek.

Leerrendement

Uit dit onderzoek heb ik als onderzoeker veel leerrendement kunnen halen. Zowel over het onderwerp als over het onderzoek doen op zichzelf. Allereerst heb ik veel geleerd over oplossingsgericht werken en ben ik hier zeer enthousiast over geworden. Dit betekent dat ik het onderwerp in de toekomst zeker ga inzetten en op deze manier met kinderen in gesprek wil gaan. Van het onderzoek heb ik geleerd hoe je dit op kunt zetten, welke stappen je kunt ondernemen en op welke manier je een onderwerp kunt onderzoeken. Dit heeft gezorgd voor een onderzoekende houding in de praktijk. Door uitgebreid deze stappen te ondernemen ga je in de praktijk nadenken over meerdere onderwerpen in het onderwijs.

Uiteindelijk kan ik concluderen dat zowel het onderwerp als onderzoek gezorgd heeft voor een groot leerrendement. Deze nieuwe kennis over het onderwerp als onderzoek is in de praktijk in te zetten.

Betekenis onderzoek

Het onderzoek heeft voor mij als leerkracht veel betekend. Uit het onderzoek is gebleken dat wij als studenten en als persoon kunnen zorgen voor ontwikkelingen in het onderwijs. Daarbij is je onderzoekende houding zeer belangrijk. Het onderzoek heeft ervoor gezorgd dat leerkrachten op de W na zijn gaan denken over hun manier van les geven. Door hen op de hoogte te brengen van mijn onderwerp, zijn ze zelf gaan nadenken wat ze van dit onderwerp vinden en hoe zij op dit moment werken. Zowel leerlingen als leerkrachten zijn in aanraking gekomen met oplossingsgericht werken. Door het team kennis te laten maken met dit onderwerp, merk je dat hierover gesproken en over nagedacht wordt. De betekenis van het onderzoek is zo groot geweest omdat geprobeerd is alle leerkrachten op de hoogte te stellen van dit onderwerp zodat in teamverband hieraan gewerkt kan worden. Eerder werd aangegeven hoe belangrijk dit is.

Reflectie op jezelf en procesverloop

Ik heb de afgelopen maanden veel tijd besteed aan mijn onderzoek. In het begin ben ik moeilijk op gang gekomen. Dit omdat ik van mijzelf erg perfectionistisch ben. Hierdoor wilde ik alle onderdelen al goed in elkaar zetten, waardoor ik wat later begonnen ben met het uitvoeren van het onderzoek. Het tijdspad heeft mij in het begin goed geholpen, uiteindelijk ben ik hiervan wat afgeweken. De laatste weken heb ik nog heel hard moeten werken aan het onderzoek. Alles was al wel uitgevoerd, maar stond nog niet (goed) op papier. Ik heb tijdens dit onderzoek van mijzelf geleerd dat ik op een gegeven moment tevreden moet zijn met het resultaat en mijn begeleider telkens mee moet laten kijken. Dit keer wilde ik graag mijn begeleider het onderzoek laten zien, wanneer het bijna af was. Ik was nog niet helemaal tevreden over bepaalde onderdelen en heb mijn begeleider in de laatste maand pas het onderzoek gestuurd. De volgende keer zal ik dit anders aan gaan pakken. Ik moet meer vertrouwen op mijn eigen handelen. Dit was dan ook gelijk mijn grote obstakel en heeft gezorgd voor wat tijdsdruk.

Ervaringen

Tijdens het onderzoek is er weinig tot geen weerstand op mijn pad gelopen. Naar mijn gevoel is alles behoorlijk soepel verlopen. De tijdsdruk heb ik in de laatste week wel gevoeld. Alle hoofdstukken waren goed gepland aan de hand van een tijdspad, alleen in de laatste week werd alles door mij nog afgerond. Dit betekende veel en hard werken. De samenwerking met zowel praktijkschool als deskundigen op de Hoge School Edith Stein is goed verlopen. Beide partijen stonden open voor mijn ideeën en vragen en hebben mede gezorgd voor een uitgebreid onderzoek als deze. Ook is er tijdens de leerbijeenkomsten samengewerkt met het groepje van GL05. Alle studenten van dit groepje hebben met mijn verslag meegekeken en mij tips en tops gegeven. Aan de hand hiervan ben ik telkens verder gaan werken en is mijn onderzoek tussentijds geëvalueerd. Het was fijn samen te kijken naar 1 onderwerp, waarbij je telkens de diepte in gaat.

- Nawoord -

Uiteindelijk is op deze pagina het nawoord geschreven ten aanzien van het onderzoek. In dit nawoord staat beschreven welk effect het onderzoek heeft gehad op de W en op mij als persoon en leerkracht.

Als ik over het algemeen terug kijk naar het onderzoek kan ik zeggen dat ik het als zeer positief heb ervaren. In het begin leek het mij erg moeilijk om dit alles op te zetten. De opdracht werd in zijn geheel uitgelegd en verteld dat hier heel veel tijd in zou zitten. Ik vond het lastig hiermee om te gaan, omdat ik niet goed wist wat er nu van mij verwacht werd.

Eenmaal bezig te zijn met het onderzoek, merkte ik dat alles wat meer vanzelf ging en dat je met je critical friends veel kon overleggen en bespreken. Dit heeft ertoe geleid dat het proces voor mij veel gemakkelijker verliep en dat ik weer vertrouwen kreeg in datgene waarmee ik bezig was.

Op de W hadden veel leerkrachten in de gaten dat ik zeer druk was met deze opdracht. Zij vroegen mij dan ook vaak hoe het ging met het onderzoek en of ik hun hulp nog kon gebruiken. Ik vond deze support erg fijn.

Uiteindelijk kan ik terug kijken op een zeer geslaagd leerproces met naar mijn gevoel een positief resultaat. De leerkrachten op de W zijn op de hoogte van het onderwerp en zijn enthousiast over oplossingsgericht werken. Ik kan dan ook alleen maar concluderen dat onderzoek doen zeer belangrijk is om ontwikkelingen tot stand te brengen.

In de toekomst wil ik deze onderzoekende houding in blijven zetten, zodat je telkens kritisch kunt blijven kijken naar bepaalde zaken die spelen in de school. Het is mij duidelijk geworden tijdens dit proces, dat wij hier als persoon en als leerkracht invloed op uit kon oefenen.

- Literatuurlijst -

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van allerlei literatuur. Deze bronnen worden hieronder aangegeven, in alfabetische volgorde. Alle genoemde publicaties in de tekst zijn terug te vinden in deze literatuurlijst. De literatuurlijst is alfabetisch geordend, op achternaam van de auteur, of auteurs. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen boekpublicaties, artikelen en internetsites. Ik heb gebruik gemaakt van de richtlijnen die door de American Psychological Association (APA) zijn ontwikkeld. Hiervoor is het boek "ontwikkeling door onderzoek" geraadpleegd.

Boeken:

- Caufmann, L. van Dijk, D.J. (2009). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Amsterdam: Cunera
- Clijsen, A. (2007). *Handreiking 1-zorgroute. Voor leerkrachten en intern begeleiders in het primair onderwijs*. WSNS plus en KPC groep.
- Furman, B. (2007). *Kids' Skills: Op speelse wijze vaardigheden ontwikkelen bij kinderen*. Soest: Nelissen.
- Jeninga, J. (2008). *Professioneel omgaan met gedragsproblemen: praktijkboek voor het primair onderwijs*. Baarn: HBuitgevers.
- Kallenberg, A.J., Koster, B., Onstenk, J. & Scheepma, W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek: een handreiking voor leraren*. Utrecht: ThiemeMeulenhoff.
- Mahlberg, K. Sjöblom, M. (2008) *Oplossingsgericht onderwijzen*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant
- Szabo, P. (2006) *Kurz(zeit) coaching mit langzeitwirkung*.
- Van Lieshout, T. (2009) *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*. Houten:
- Visser, C. (2009) *Doen wat werkt*. Van duuren managemen
- Verhulst, F. (1994) *Inleiding in de kinder- en jeugdpsychiatrie*. Assen: Van Gorcum

Internet:

SBO de W. (2009). Schoolgids 2009-2010. www.sbodew.nl Gevonden op 20 februari 2009 op <http://www.konot.nl/scholen/w./Schoolgids/Forms/AllItems.aspx>

Artikel:

- Kienhuis, J. *De stem van leerlingen*. Fontys Hogescholen
- Kienhuis, J. *Oplossingsgericht werken in uw klas*. Fontys Hogescholen

Hoofdstuk 7

Bijlagen



- Overzicht bijlagen -

<u>Bijlage</u>	<u>Bladzijde:</u>
Bijlage 1: Plan van aanpak	61
Bijlage 2: Overzicht problematiek D2	62 - 63
Bijlage 3: Leerkrachten en ondersteunend personeel	64 - 65
Bijlage 4: Literatuuronderzoek	66 - 76
Bijlage 5: Vragenlijst leerkrachten de "W"	77 - 79
Bijlage 6: Vragenlijst leerlingen	80
Bijlage 7: Enquête D2	81 - 83
Bijlage 8: Interview D2	84
Bijlage 9: Interview Jos Kienhuis	85
Bijlage 10: Schalen	86 - 95
Bijlage 11: Formulieren schalen week 15, 16, 17	96 - 101
Bijlage 12: Observaties schalen	101 - 103
Bijlage 13: Evaluaties schalen	104 - 106

Bijlage 1: Plan van aanpak

Hieronder is een tijdspad weergegeven waarin het plan van aanpak staat uitgewerkt.

In deze tabel staat weergegeven hoe gewerkt is aan het onderzoek.

Januari week 1	Bijeenkomst: 5 januari GL05 * Onderzoeksvragen + deelvragen opstellen * Hoofdstuk 1 af * Begin maken aan lay-out
Januari week 2 + 3	* Lay-out verbeteren * Eerste feedback verbeteren (5 januari GL05) * Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing * Vragenlijsten maken voor leerkrachten en leerlingen
Januari week 4	* Hoofdstuk 3 onderzoeksmethodologie * Inleiding schrijven * Inhoudsopgave maken
Februari week 1 + 2	Bijeenkomst; 2 februari GL05 * Lay-out verbeteren * Inleiding verbeteren * Hoofdstuk 2 verbeteren * Probleemstelling uitbreiden
Februari week 3 + 4	* Hoofdstuk 3; 2 instrumenten in elkaar zetten * Hoofdstuk 3; 2 instrumenten afnemen * Interview J. K.
Maart week 1 + 2	Bijeenkomst; 9 maart GL05 * Uitwerken gesprek J. K.
Maart week 3 + 4	* De 2 instrumenten uitwerken * Literatuurstudie aanpassen
April week 1 + 2	Bijeenkomst; 6 april GL05 * Samenvatting literatuur typen * Hoofdstuk 3 afmaken * Schalen voorbereiden * Schalen uitvoeren in de klassen (M., J. en A.) Week 15, 16 en 17
April week 3 + 4	Bijeenkomst; 27 april GL05 * Schalen uitvoeren in de klassen (M., J. en A.) Week 15, 16 en 17 * Bespreken schaling (M., J. en A.) week 18
Mei week 1 + 2	Presenteren onderzoek op de leerwerkplek * Verslag afronden
Mei week 3 + 4	Inleveren onderzoek als portfolio * Presentatie voorbereiden
Juni week 1	7 juni Presteren GL05 Edith Stein

De kunst van vooruitgang is om orde te midden van chaos te bewaren.

(Whitehead, 2009 P. 34)

Bijlage 2: Overzicht problematiek D2

Initialen	Problematiek	Hulpvraag
M.d.J.	ADHD Motorisch erg onrustig (fijne motoriek ongecoördineerd)	Geef mij ondersteuning op alle functiegebieden en stimuleer mijn ontwikkeling. Geef mij veel leerkrachtnabijheid en verbeter mijn werkhouding en concentratie. (zie ADHD problematiek) Geef mij succeservaring waardoor ik mij weer competent voel en een positiever zelfbeeld krijg.
J.H.	Externaliserende problematiek NLD Zwakke concentratie en werkhouding Moeite om zijn gedrag adequaat aan te sturen, problemen in sociale situatie en moeite met planmatig werken.	Geef mij structuur met consequente regels zodat ik weet wat er van mij verwacht wordt. Stimuleer mijn concentratie en werkhouding. Geef mij begeleiding conform mijn NLD problematiek. Stem de opvoedingsstijl tussen thuis en school zo goed mogelijk op elkaar af. Stimuleer mijn sociale vaardigheden zodat ik minder conflicten met anderen heb.
J.Z.	NLD Handelend op moeilijk leren niveau. Kwetsbare sociaal-emotionele ontwikkeling. Faalangst en onzekerheid	Geef mij een veilige en voorspelbare omgeving zodat ik mij niet angstig hoef te voelen. Houdt rekening met mijn NLD problematiek. Geef mij gerichte sociale stimulering. Overvraag mij niet en laat je als leerkracht niet misleiden door zijn relatief goed verbale mogelijkheden. Versterk mijn leergierigheid en mijn leerplezier.
T.R.	ASS stoornis Druk, opstandig en negatief gedrag	Bied mij veiligheid en duidelijkheid. Geef mij de tijd om een relatie op te bouwen waarin ik mij veilig voel. Geef mij duidelijkheid en structuur in een rustige omgeving. Breng mijn problematiek nader in kaart en bied mij onderwijs aansluitend op mijn mogelijkheden.
J. t.M.	Moeite met samenspelen en het naleven van regels. Forse taalachterstand	Geef mij structuur en overzicht met duidelijke gevisualiseerde regels Bied leerstof visueel en concreet aan Leer sociale vaardigheden Geef hem een gevoel van competentie en zelfvertrouwen door aan te sluiten bij zijn cognitieve mogelijkheden.
L.S.	Algehele ontwikkeling achterstand. MLK niveau. Woordenschat beperkt Wisselende werkhouding en concentratie	Stimuleer mij op al mijn ontwikkelingsaspecten. Accent op taalstimulering en sociaal emotionele ontwikkeling. Stimuleer mijn ontwikkelingsdrang. Breng mijn mogelijkheden en beperking verder in kaart. Korte en duidelijke boodschappen geven.
O.T.	Kenmerken binnen ASS. Leerproblemen -> betrekking tot het begripsvermogen, redeneren en inzicht.	Help mij om zelfstandig te leren werken Help mij om structuur aan te brengen in mijn dagtaken. Help mij om op een adequate manier sociaal te functioneren. Leer mij mezelf kennen in mijn problematiek.

F.S.	PDD-NOS Wild en ongestructureerd gedrag	Bied mij veiligheid, voorspelbaarheid en structuur zodat ik weet wat er van mij verwacht wordt. Leer mij zo adequaat mogelijk om te gaan met mijn omgeving binnen de mogelijkheden van mijn ontwikkelingsstoornis. Geef mij specifieke taal/leesondersteuning i.v.m. mijn leesproblematiek.
M.v.H.	ASS Associatief en chaotisch reageren	Geef mij begeleiding rekening houdend met mijn ASS problematiek en schakel hierbij de begeleidingsmogelijkheden vanuit het LGF cluster 4 nadrukkelijk in.
B.T.	Dyslexie (?) Moeite met handelingsgerichte opdrachten. Analyseren van opdrachten gaat moeizaam.	Geef mij leesbegeleiding op basis van het dyslexie protocol. Geef mij extra ondersteuning bij het uitvoeren van complexe opdrachten. (o.a. rekenen)
K.C.	Problematische werkhouding Concentratie is zorgelijk MLK	Geef mij begeleiding op basis van mijn MLK profiel en mijn allochtone afkomst.
T.t.B.	Zwakke werkhouding Disharmonisch intelligentieprofiel	Houd rekening met mijn beperkingen en stem de begeleiding hierop af. Richt de begeleiding met name op een verbetering van de werkhouding en het planmatig leren werken. Geef mij succeservaringen en positieve feedback waardoor ik meer gemotiveerd raak.
R.J.	Faalangst Dominant, soms agressief gedrag Emotionele beschadiging Aandachtconcentratie is zwak.	Geef mij een veilige en voorspelbare omgeving. Leer mij regels en afspraken zodat ik normaal kan omgaan met andere kinderen. Overvraag mij niet. Leer mij planmatig werken. Verminder mijn leerweerstand en mijn angsten. Leer mij sociale vaardigheden aan.
J.H.	Forse leerachterstand Beperkte aandachtsconcentratie	Bied mij duidelijkheid en structuur zodat ik weet wat er van mij verwacht wordt. Stel duidelijke minimum eisen t.a.v. gedrag en presteren. Leer mij samenspelen en samenwerken. Houdt rekening met mijn culturele achtergrond en mijn beperkte schoolgeschiedenis.
R.	Vertraagde visuo- motorische ontwikkeling, die lijkt aan te sluiten bij de algeheel geretardeerde ontwikkeling.	Help me om positieve contacten met mijn klasgenoten te onderhouden en te verdiepen. Leer me mijn eigen gevoelens te uiten. Bied mij duidelijke, overzichtelijke opdrachten. Help me mijn leesniveau verder te ontwikkelen.

Bijlage 3: Leerkrachten en ondersteunend personeel

Directeur : Dhr. G. W.

Adjunct directeur: Dhr. E S.

Leerkrachten locatie J.H. M.

Kleutergroep Rakker Juf D.o.M. Juf E. S. en Juf C. K. (klassenassistenten)
Groep A Juf L. S. en juf M. O. Juf M. H. (klassenassistente)
Groep B-3 Juf S.t.L. en Juf D. Z.
Groep B-1 Juf B. v. B.
Groep B-2 Juf J. W.
Groep C-1 Juf K. A.
Groep C-2 Meneer H. A. en Meneer J. B.
Groep C-3 Juf P. G. en Meneer J. V.

Leerkrachten locatie B. / M.

Groep D-1 Juf B.A. en Juf C. G.
Groep D-2 Juf G.G. en Juf E. S.
Groep D-3 Meneer G. B. en Juf R. J.
Groep D-2/E-2 Juf M. B.
Groep E-1 Juf J. K.
Groep E-2 Juf A. Z. en Juf C.v.E.
Groep E-3 Juf C. M. en Juf S. K.
Groep F-1 (locatie M.) Meneer J. V. en Juf M. P.
Groep F-2 (locatie M.) Meneer R. M. en Meneer E. S.
Groep F-3 (locatie M.) Meneer G. B.

Onderwijs ondersteunend personeel

Vakleerkracht gymnastiek:	Meneer B. N.	(loc. M.)
	Meneer R. E.	(beide locaties)
Vakleerkracht muziek:	Meneer H.	(beide locaties)
Logopedistes:	Juf A. W.	(loc. B.)
	Juf M. H.	(loc. M.)
Remedial Teachers:	Juf R. J.	(loc. B.)
	Juf A. S.	(loc. M.)
	Juf M. P.	(loc. B.)
Leerkracht vervanging		
ADV:	Juf H. N.	(loc. B.)
Intern begeleiders:	Juf A. B.	(loc. M.)
	Juf S.t.L.	(loc. M.)
	Juf M. S.	(loc. B.)
Collegiale Consulenten:	Juf A. B.	(loc. M.)
(samenwerkingsverband)	Juf D. Z.	
	Juf W. H.	
Coördinatie leerlingen		
met een LGF:	Juf E. M.	(beide locaties)
Begeleiding leerlingen	Juf C. v. E.	
met een LGF:	Juf C. M.	
	Juf P. G.	
	Juf H. N.	
School maatschappelijk	Mevrouw M. V.	(beide locaties)
werkster:		
Orthopedagoog:	Meneer A. V.	(beide locaties)
Psychologisch assistente:	Mevrouw I. V.	(beide locaties)
Conciërge:	Meneer F. K.	(loc. B.)
Technisch-/huishoudelijk		
medewerker	Meneer M. H.	(loc. M.)
Schooladministratie:	Mevrouw E. L.	(beide locaties)
Coördinator - ICT:	Meneer J. B.	(beide locaties)

Bijlage 4: Literatuuronderzoek

In het onderzoek staat een samenvatting van de literatuurstudie beschreven.

Hieronder is het gehele onderzoek naar literatuur te lezen.

Mahlberg en Sjoblom, K. en M. (2008) Oplossingsgericht onderwijzen. Garant, Antwerpen – Soest.

Op welke manieren kunnen we een probleem oplossen?

Traditioneel probleemoplossend denken

Er zijn veel manieren om na te denken over hoe we onze problemen kunnen oplossen. Een gangbare denkwijze wanneer we een probleem willen oplossen, is om vragen te stellen over het probleem zelf. Omdat de aandacht uitgaat naar wat er ontbreekt en wat er misgaat, zal de leerling en misschien ook de leerkracht en de ouders, zich incompetent, schuldig en mislukt voelen. Een probleemgerichte benadering suggereert dat iemand iets fout heeft gedaan: logischerwijs moet dus ook iemand de schuld krijgen. Elke probleemgerichte benadering heeft tot doel de oorzaak van problemen te achterhalen. In zulke situaties zal iedereen zijn eigen suggesties hebben om de problemen aan te pakken, maar geneigd zijn de daadwerkelijke uitvoering daarvan aan iemand anders over te laten. Een benadering waarbij men zoekt naar redenen voor een probleem vraagt veel energie en levert meer teleurstelling dan succes op. Menselijke problemen zijn zo complex, dat elk mens verschillende verklaringen heeft die overeenkomen met hun eigen specifieke referentiekaders, overtuigingen en wereldbeeld. Verschillende verklaringen vereisen verschillende maatregelen, wat samenwerking bemoeilijkt. Het komt veelvuldig voor dat leerling en leerkracht, ouder en leerkracht en soms zelfs leerkrachten onderling er moeite mee hebben tot overeenstemming te komen, omdat zij elkaars verklaringen te verdedigen. Wanneer alle betrokken partijen andermans verklaringen voor het probleem horen, kunnen zij zich benadeeld, onbegrepen of wellicht vals beschuldigd voelen. En dat is niet meer dan logisch. Het probleem zelf blijft onaangeroerd of wordt zelfs opgeblazen.

Oplossingsgericht denken en werken

In het oplossingsgerichte model proberen wij op een andere manier te denken. Wij richten ons meer op de aanpak dan op het probleem zelf. In de leersituatie kunnen wij als leerkrachten erachter komen wat de leerling wil bereiken. Essentieel is dat de leerkracht de leerling begeleidt in het bedenken van een oplossing, in plaats van een probleem oplossen. Het mag dan hetzelfde klinken, maar het verschil zorgt voor een veel positievere uitkomst. Het is overduidelijk dat zowel problemen als oplossingen wel bestaan. Het is echter niet altijd zo dat ze met elkaar verbonden zijn.

Mahlberg en Sjoblom, K. en M. (2008) Oplossingsgericht onderwijs. Garant, Antwerpen – Soest.

Welke meerwaarde heeft oplossingsgericht werken?

Naar de mening van Mahlberg en Sjoblom is oplossingsgericht werken en denken veel efficiënter, respectvoller en meer passend om van iemand te verwachten dat hij zelf de verantwoordelijkheid zal nemen voor het vinden van een oplossing en niet alleen voor het probleem. Wanneer je de bovenbeschreven situatie benadert vanuit het oplossingsgerichte model in plaats van het probleemgerichte model draaien de vragen om het vaststellen van die momenten dat het wel goed ging:

Op welke momenten functioneert de leerling iets beter tijdens de les?

Op welke momenten zijn er geen problemen?

Hoe is de situatie op die momenten?

Wanneer je dit soort vragen stelt, gaat de aandacht uit naar de talenten en mogelijkheden van de leerling. Ondanks dat de leerling begrijpt dat hij in een moeizame situatie is geraakt, zal hij zich toch goed kunnen voelen tijdens zo'n gesprek en zal hij kunnen beschrijven hoe hij zich op andere momenten wel goed heeft gedragen. Het is ook veel eenvoudiger een leerling te betrekken in een dergelijk gesprek. De leerling zal zelfs eigen ideeën opperen, dingen die hij anders kan doen. En hopelijk zat dit gesprek het gevoel oproepen dat hij op het juiste spoor zit. Aanwijzingen voor oplossingen liggen vaak voor het oprapen; je moet ze alleen herkennen. Wij als leerkrachten kunnen veel beter de nadruk leggen op het ontsluiten van een oplossing dan het probleem te analyseren. De leerkracht zou haar energie moeten steken in het systematisch en grondig verkennen wat de ideale situatie kan zijn, door middel van creatieve vragen. Hoe zal de situatie zijn zonder het probleem? Het is geen kwestie van het probleem bagatelliseren of doen alsof het er niet is. Het probleem bestaat precies zoals de leerling of een betrokkene dit waarneemt en beschrijft. Het verschil zit erin, dat bij de toepassing van een oplossingsgerichte benadering de leerkracht niet probeert het probleem voor de leerling op te lossen. De leerkracht biedt ook geen oplossingen op een presenteerblaadje aan. In plaats daarvan wordt er gebruikt gemaakt van gesprekken waarin je samen oplossingen gaat scheppen, terwijl de leerling wordt aangemoedigd om datgene te doen wat hem al eerder goede resultaten heeft opgeleverd.

Furman, B (2007) Kids' Skills. Nelissen, Soest.

Wat is Kids Skills?

Kids' Skills is een methode waarmee kinderen op een positieve, constructieve manier problemen overwinnen door nieuwe vaardigheden te leren. Kids' Skills is oorspronkelijk ontwikkeld in Finland, op de kleuterschool voor kinderen van vier tot zeven jaar in Keula, maar spoedig bleek dat deze aanpak ook bij oudere kinderen werken. Het programma van Kids' Skills omvat vijftien achtereenvolgende stappen. Zodra je met de stappen vertrouwd bent en Kids' Skills goed aanvoelt, kun je gaan improviseren en je eigen persoonlijke manier zoeken om ideeën toe te passen. Kids' Skills is niet bedoeld als de zoveelste opvoedkundige methode die zegt wat je wel en niet met je kinderen moet doen. Het is eerder een vlot waarmee je gemakkelijker de rivier kunt oversteken naar een plek waar je weer de creativiteit en het plezier vindt die zo cruciaal zijn als je kinderen helpt hun moeilijkheden te overwinnen. Kids' Skills is gebaseerd op het idee dat kinderen eigenlijk geen problemen hebben, alleen vaardigheden die zij nog niet hebben geleerd. De meeste problemen waarmee kinderen geconfronteerd worden, kunnen worden gezien als vaardigheden die onvoldoende zijn ontwikkeld. Door de relevante vaardigheden te leren overwint het kind de problemen die daarmee samenhangen. Bij Kids' Skills begint de oplossing met het 'vertalen' van het probleem in vaardigheden, dat wil zeggen, door vanuit een 'probleem' te komen tot een besef van de vaardigheid die vereist is om het probleem te overwinnen. Als wij als leerkracht eenmaal hebben vastgesteld welke specifieke vaardigheid het kind moet leren om het probleem te laten verdwijnen kun je voortaan praten over vaardigheden in plaats van problemen. Het is namelijk zo dat kinderen vaardigheden moeten leren wat hen veel meer aanspreekt – en meer motiveert – dan het idee dat ze een oplossing voor problemen moeten vinden.

Furman, B (2007) Kids' Skills. Nelissen, Soest.

Wat is het doel van Kids' Skills?

Furman wilde een methode bedenken die effectief kon worden ingezet voor het oplossen van vele soorten problemen bij kinderen. De methode moest zich lenen voor het oplossen van doodgewone, alledaagse problemen die alle ouders weleens tegenkomen bij het opvoeden van hun kinderen, maar ook voor de ernstiger problemen die worden voorgelegd aan deskundigen die gespecialiseerd zijn in het helpen van kinderen die veel hulp nodig hebben. De methode moest niet ingewikkeld zijn en gemakkelijk te begrijpen, want Furman vond het belangrijk dat iedereen die voor kinderen zorgt de methode zou kunnen toepassen en er baat bij kon hebben. Ze moest toegepast kunnen worden in verschillende situaties, zoals thuis, op school, in

de geestelijke gezondheidszorg, in kindertehuizen, enzovoort. Ook wilde Furman dat de methode de goedkeuring van de kinderen had. Het was voor hem belangrijk dat de methode voldeed aan alle voorwaarden van de kinderen en dat kinderen het een methode vonden die hen aansprak. Maar het was voor hem niet genoeg dat de kinderen het een leuke methode vonden. Furman wilde ook dat de methode door de ouders gewaardeerd werd en wilde dat de methode leidde tot betere relaties tussen alle volwassenen die voor het kind zorgden. Dit vereiste dat de methode was gebaseerd op een psychologie waarin niemand de schuld kreeg van de problemen rond het kind, maar waarin juist iedereen werd gezien als een potentiële hulpbron. Alle kinderen die dicht bij het kind stonden werden gezien als bron van steun, in staat om het kind op de een of andere manier te helpen bij het leren van de vaardigheid die het nodig had. Kids' Skills is een eenvoudige methode, maar is niet zo eenvoudig toe te passen als het misschien lijkt. Dat vereist een nieuwe manier van denken, terwijl het enige inspanning vergt om de methode in de praktijk te brengen. Onder invloed van de westerse psychologie zijn wij mensen gaan denken dat de problemen die kinderen ervaren meestal veroorzaakt worden door factoren in hun omgeving, zoals het gezin waarin ze leven of hoe hun ouders hen opvoeden. Door deze manier van denken hebben ouders de neiging elkaar verwijten gaan maken als kinderen problemen krijgen. Kids' Skills voorkomt beschuldigende vingers. Als we Kids' Skills gebruiken, besteden we niet veel tijd aan het zoeken naar de oorspronkelijke oorzaak van het probleem van het kind. In plaats daarvan concentreren we ons op wat het kind moet leren, zodat we niet van die typische gesprekken krijgen die zo kenmerkend zijn voor de meer traditionele aanpak van problemen bij kinderen waarin gezocht wordt naar tekortkomingen.

Furman, B (2007) Kids' Skills. Nelissen, Soest.

Hoe is de methode Kids' Skills opgebouwd?

Met de doelen die hierboven beschreven staan is Furman aan het werk gegaan. Geleidelijk aan, met veel vallen en opstaan, was Furman in staat een programma van vijftien stappen te beschrijven, dat de naam Kids' Skills kreeg. De methode van Kids' Skills is opgebouwd in vijftien stappen waarin geleidelijk de vaardigheden geleerd worden. De opbouw ziet er in het kort als volgt uit:

Stap 1: Problemen vertalen in vaardigheden

Nagaan welke vaardigheid het kind moet hebben om het probleem te overwinnen.

Kids' Skills gaat uit van het idee dat de problemen waarmee een kind geconfronteerd wordt het best kunnen worden opgelost door het kind een specifieke vaardigheid te laten leren. Zodra er wordt gesproken over vaardigheden in plaats van problemen hebben, merkt Furman op dat het voor zowel kinderen als volwassenen veel gemakkelijker wordt om de zaken op een constructieve manier te bekijken. Wanneer mensen problemen gaan zien als vaardigheden die nog geleerd moeten worden, komen ze er gauw genoeg achter welke vaardigheid een kind moet leren of aanscherpen om een bepaald probleem op te lossen. Wanneer we erin kunnen slagen om alle problemen te vertalen in daarmee corresponderende vaardigheden, is de oorspronkelijke lijst van 'problemen' veranderen in een lijst van vaardigheden die geleerd moeten worden. Een vaardigheid is niet het vermogen om niet het verkeerde te doen, maar met vermogen om het goede te doen. Dat is een eenvoudige principe, maar het vergt wel enige oefening om het goed toe te passen.

Stap 2: Het eens worden over de vaardigheid die geleerd moet worden.

Het probleem met het kind bespreken en het eens worden over de vaardigheid die het gaat leren.

Wanneer Kids' Skills wordt toegepast bij een groep kinderen kun je daar het best alle kinderen bij betrekken. Misschien heeft niet ieder kind in de groep een probleem, maar alle kinderen kunnen aan een vaardigheid werken die zij moeten bijschaven. Het is voor een kind gemakkelijker te accepteren dat hij een vaardigheid moet leren wanneer alle andere kinderen in de groep eveneens een vaardigheid leren.

Stap 3: De voordelen van een vaardigheid onderzoeken

Het kind meer bewust maken van de voordelen die het heeft om iets te kunnen.

Het is voor kinderen niet altijd gemakkelijk te zien wat de voordelen zijn om een bepaalde vaardigheid te leren. Wil een kind gemotiveerd raken om een vaardigheid te leren, dan moet het overtuigd zijn dat dat de moeite waard is en dat het voor het kind zelf en voor anderen voordelen heeft om die vaardigheid te beheersen. Iedereen in de omgeving van het kind kan hem of haar helpen inzien wat die voordelen zijn.

Stap 4: De vaardigheid een naam geven.

Laat het kind de vaardigheid een naam geven.

Kinderen zijn misschien creatiever in het bedenken van namen voor vaardigheden dan volwassenen, maar soms hebben ze wel hulp nodig om hun creativiteit aan te boren. Een goede manier om kinderen te inspireren bij het bedenken van namen voor hun vaardigheden is door hen te laten denken aan een geweldig goede held of heldin.

Stap 5: Een totemfiguur kiezen.

Laat het kind een dier of een ander figuur kiezen die helpt bij het leren van de vaardigheid.

Kinderen zijn van nature vasthoudend en vindingrijk en door die eigenschappen kunnen ze bijna alles leren. Om hen te helpen die vasthoudendheid en vindingrijkheid te vinden laat Furman hen een figuur kiezen die ze graag als totem willen hebben – een figuur die hen kan helpen bij het leren van de vaardigheden die zij nodig hebben. De totemfiguur kan een dier zijn, een stripfiguur of een andere held(in) die het kind voor zijn gevoel de kracht geeft de vaardigheid te leren. Totemfiguren kunnen kinderen op verschillende manier behulpzaam zijn.

Stap 6: supporters werven.

Laat het kind een aantal mensen vragen om supporter te worden.

Als sporters willen winnen, hebben ze sponsors en supporters nodig om hen te steunen en aan te moedigen terwijl ze zich ontspannen om hun doel te bereiken. Hetzelfde geldt voor kinderen die vaardigheden leren. Kinderen zijn veel meer gemotiveerd om een vaardigheid te leren wanneer zij weten dat er mensen zijn die heel graag willen horen dat ze goed vooruit zijn gegaan en die ervan uitgaan dat het hun zal lukken. Kinderen zijn meestal trots op de vaardigheden die ze leren en vinden het een fijn idee om verschillende supporters te hebben. Bovendien voelen mensen die door een kind worden uitgenodigd zijn supporter te worden zich meestal vereerd door het vertrouwen dat in hen gesteld wordt en vinden ze het ontzettend leuk om op zo'n uitnodiging in te gaan. Kids' Skills heeft niet alleen invloed op het kind, maar ook op alle volwassenen die voor dat kind zorgen. Een van de belangrijkste sterke punten van Kids' Skills is het vermogen om samenwerking tussen de volwassen verzorgers tot stand te brengen.

Stap 7: Meer zelfvertrouwen geven.

Laat het kind meer vertrouwen krijgen dat het de vaardigheid kan leren.

Wanneer kinderen moeite hebben met het leren van vaardigheden die hun leeftijdsgenootjes allemaal al beheersen, hebben ze de neiging om gefrustreerd, ontmoedigd en gedemoraliseerd te raken. Ze zullen gaan denken dat er iets mis met hen is of dat het te moeilijk voor hen is. In Keula heeft Furman een eenvoudige, maar effectieve manier gevonden om het kind meer vertrouwen te geven dat het nieuwe vaardigheden kan leren. Het is de bedoeling aan ouders van het kind en aan andere mensen die het kind kennen om het kind te vertellen waarom zij ervan overtuigd zijn dat het die vaardigheid zal leren.

Stap 8: Plannen maken om het te vieren.

Maak samen met het kind vooraf een plan hoe je het gaat vieren wanneer het de vaardigheid beheerst.

Bij Kids' Skills worden de kinderen al in een vroege fase betrokken bij plannen om het te vieren dat ze hun vaardigheden hebben geleerd. En een serieus gesprek over hoe je het moet vieren wanneer een vaardigheid met succes is geleerd is voor kinderen een extra aanwijzing dat de volwassenen er vertrouwen in hebben dat zij zullen slagen. Het is belangrijk om al in een vroege fase plannen te maken om het te vieren omdat je er op die manier voor kunt zorgen dat de kinderen aan dit vooruitzicht extra motivatie ontleunen om door te zetten en het te blijven proberen totdat ze hun vaardigheden onder de knie hebben.

Stap 9: De vaardigheid omschrijven.

Laat het kind zelf vertellen en voordoen hoe het zich zal gedragen wanneer het de vaardigheid beheerst.

Ook al zeggen kinderen wel dat ze een bepaalde vaardigheid moeten leren, soms weten ze niet wat het feitelijk in de praktijk betekent om die vaardigheid te hebben. Het is dan ook belangrijk om met hen te bespreken hoe zij geacht worden zich te gedragen wanneer ze de betreffende vaardigheid eenmaal hebben geleerd: Vaardigheden demonstreren is niet alleen nuttig omdat kinderen daardoor een duidelijker beeld krijgen van wat het betekent om iets te kunnen. Het helpt hen ook aan ideeën over hoe zij die vaardigheid in praktijk kunnen brengen.

Stap 10: Naar buiten treden.

Laat mensen weten welke vaardigheid het kind aan het leren is.

De uitdrukking 'naar buiten treden' betekent hier dat je mensen laat weten welke vaardigheid het kind leert. Het voordeel daarvan is dat wanneer mensen weten dat het kind een nieuwe vaardigheid aan het leren is, zij het kind kunnen stimuleren en bij het leren kunnen helpen. Kinderen vinden het meestal niet leuk als er openlijk over hun problemen wordt gepraat. Wanneer we praten over vaardigheden die geleerd moeten worden in plaats van problemen die moeten worden opgelost, ontstaat de mogelijkheid van meer openheid. Wanneer we proberen te bedenken hoe ver we zullen gaan met het informeren van anderen over een vaardigheid, is het goed om daarbij te betrekken in hoeverre het probleem openbaar is. Als basisregel geldt dat we, wanneer het probleem openbaar is en iedereen weet er toch al van, moeten overwegen om het leren van die vaardigheid dan eveneens openbaar te maken. Met andere woorden, als mensen al over het kind praten, is het beter dat zij praten over de vaardigheid die hij aan het leren is dan over het probleem die hij heeft. Naar buiten treden kan op een aantal manieren. Wanneer je als leerkracht gebruik wil maken van Kids' Skills bij je leerlingen, kun je overwegen om ergens in de klas een overzichtskaart van vaardigheden op te hangen.

Stap 11: De vaardigheid oefenen.

Spreek samen met het kind af hoe het de vaardigheid gaat oefenen.

Als kinderen vaardigheden willen leren, moeten zij kunnen oefenen. Wanneer kinderen spontaan een vaardigheid leren, gebruiken ze daarvoor vaak een methode die je 'laten zien' of '(voor)doen' zou kunnen noemen. Vaardigheden uitvoeren en daarvoor door volwassenen bewonderd worden zijn essentiële ingrediënten als je kinderen iets wilt laten leren. Het kind moet zijn vaardigheid voldoende vaak oefenen, net zo lang als nodig is om die te laten inslijten, zodat het als het ware een gewoonte, een deel van zijn persoonlijkheid wordt. Om te zorgen dat kinderen gemotiveerd blijven om hun vaardigheden te oefenen moeten ze dat kunnen op een manier die ze leuk en de moeite waard vinden. Wanneer de supporters van het kind zien hoe het van zijn vaardigheid blijkt geeft, kunnen ze complimentjes geven. Bewondering tonen voor een kind werkt het best als alle mensen die dicht bij het kind staan hun krachten bundelen en dat samen doen.

Stap 12: Geheugensteuntje bedenken.

Laat het kind zelf vertellen hoe het wil dat anderen reageren wanneer het zijn vaardigheid vergeet.

Wanneer kinderen met behulp van Kids' Skills vaardigheden leren, zal er vroeg of laat een dag komen dat het kind de vaardigheid die het probeert te leren vergeet en terugvalt in precies dat gedrag dat het probeert te overwinnen. Een dergelijke uitglijder verdient je aandacht, want zoiets speelt een centrale rol in het leerproces. Bij Kids' Skills wordt een 'ongelukje' gezien als iets dat je bij een leercurve kunt verwachten. Breng het onderwerp van zo'n ongelukje ter sprake bij het kind en spreek met hem af hoe er met zo'n situatie moet worden omgegaan. Laat het kind zelf de verantwoordelijkheid nemen om je te vertellen hoe andere mensen volgens hem moeten reageren op situaties waarin hij 'uitglijdt' of tijdelijk zijn vaardigheid kwijt is. Door de kinderen zelf te laten aangeven hoe zij door andere mensen aan hun vaardigheid herinnerd willen worden op momenten dat die hen ontglippen, kunnen zij de reacties van hun supporters als een hulpgebaar in plaats van een verwijt opvatten.

Stap 13: Vieren dat het gelukt is.

Wanneer het kind de vaardigheid beheerst, is het tijd om dat te vieren en het kind de kans te geven te geven iedereen te bedanken die daarbij geholpen heeft.

Wanneer kinderen een tijdje hebben geoefend en ze hebben herhaaldelijk laten zien dat ze hun vaardigheid beheersen en dat ze ook in staat zijn hun vaardigheden op anderen over te brengen als dat wordt gevraagd, is het tijd om iets te regelen om dat te vieren. Een essentieel onderdeel van het vieren van succes bij Kids' Skills is dat kinderen hun supporters bedanken omdat zij hen hebben geholpen bij het leren van hun vaardigheden. Dit houdt in dat je praat met de kinderen om hen er meer van bewust te maken dat diverse mensen hen intussen hebben geholpen, gestimuleerd en gesteund.

Stap 14: De vaardigheid aan anderen doorgeven.

Stimuleer het kind om een ander kind de nieuwe vaardigheid te leren.

Het doorgeven van vaardigheden aan anderen komt de gemeenschap ten goede, maar is ook nuttig voor degene die anderen in zijn vaardigheid onderwijst. Het is een bekend gegeven dat een van de doeltreffendste manieren om iets te leren eruit bestaat dat je het iemand anders leert. Daarom probeert men in Kids' Skills het zo te regelen dat kinderen de mogelijkheid krijgen hun vaardigheden aan andere kinderen door te geven. Hierdoor kunnen de kinderen hun vaardigheden nog versterken, zodat de kans op terugval afneemt. Wanneer kinderen anderen voor hun hulp bedanken heeft dat als interessant neveneffect dat het vaak een gunstige invloed heeft op de reputatie van het kind. Wanneer je de problemen in vaardigheden vertaalt en openlijk praat over de vaardigheden die het kind aan het leren is, heeft dat een gunstige uitwerking op de reputatie van het kind. Maar het kind kan zijn reputatie pas volledig herstellen wanneer de mensen horen dat het niet alleen zijn probleem heeft opgelost, maar ook zijn nieuw vaardigheid aan iemand anders heeft geleerd.

Stap 15: Op naar de volgende vaardigheid.

Kom tot overeenstemming met het kind over de volgende vaardigheid die het gaat leren.

Het leven is een leerproces dat nooit ophoudt. Wanneer een kind de ene vaardigheid heeft verworven, doemt alweer de volgende vaardigheid op die het moet leren. De wetenschap dat er na de vaardigheid die nu aan de beurt is nog andere komen die geleerd moeten worden, komt zowel ouders als kinderen goed van pas. Het helpt ouders om geduld te oefenen en in te zien dat kinderen de mogelijkheid moeten krijgen om zich op het leren van een vaardigheid tegelijk te kunnen concentreren. Voor kinderen is het ook een handig idee, want hun motivatie om een vaardigheid te leren neemt toe door de verwachting dat ze daarna nieuwe vaardigheden kunnen leren. Wanneer kinderen zich een vaardigheid eigen maken, is dat een sterke stimulans voor hun zelfvertrouwen, die hen sterkt in hun geloof dat zij ook andere, misschien wel moeilijkere vaardigheden kunnen leren. Wanneer we ervan uitgaan dat vaardigheden in de rij staan te wachten kunnen we beter omgaan met het gegeven dat kinderen vaak meerder problemen hebben. Een ander voordeel van dit idee dat vaardigheden op hun beurt wachten, is dat er zich nieuwe problemen voordoen, we ons daardoor niet hoeven te laten overweldigen.

Wanneer kun je Kids' Skills inzetten?

Kids' Skills kan worden gebruikt om kinderen beter te leren omgaan met een breed scala van problemen: gedragsproblemen, slechte gewoonten, leermoeilijkheden en problemen die verband houden met lichaamsfuncties als praten, slapen, eten, urineren en defeceren. Behalve voor psychologische problemen kan Kids' Skills ook als hulpmiddel worden gebruikt bij revalidatie van kinderen die problemen met een neurologische grondslag hebben.

<http://events.linkedin.com/Oplossingsgericht-werken-met-Kids-Skills/pub/96466>

Bezocht op: 17 april 2010

Op de site (events.linkedin.com) wordt aangegeven dat Kids' Skills' een eenvoudige, oplossingsgerichte methodiek is voor gedragsverandering bij kinderen in de basisschoolleeftijd. De methode Kids' Skills komt voort uit de oplossingsgerichte, educatieve psychologie. Deze benadering gaat ervan uit dat praktisch alle problemen waarmee kinderen worden geconfronteerd en daaruit voortkomend ongewenste gedragingen, vertaald kunnen worden in te leren vaardigheden. Het gaat daarbij om hele concrete vaardigheden als stilzitten, je vinger opsteken voor je wat zegt, je snel aankleden na de gymles, je handen thuishouden, de waarheid spreken, je laatje netjes houden etc. Het leren van de nieuwe vaardigheden versterkt de intrinsieke motivatie en het zelfvertrouwen van het kind. Kids' Skills wordt op dit moment met veel succes toegepast in onder meer Scandinavië en de Verenigde Staten. In Nederland is deze aanpak nog vrij nieuw. Maar degenen die er mee hebben gewerkt, zijn erg enthousiast over de resultaten. Ook de kinderen vinden het werken met Kids' Skills meestal heel leuk. Uniek aan Kids' Skills is, dat het zich richt op het kind, het kind doet het werk. Leerkrachten en ouders hoeven maar heel weinig te doen. Als zodanig is deze methodiek een prima aanvulling op opvoedprogramma's die zich primair op de ouders richten. Kenmerkend is ook dat belangrijke anderen (ouders, broertjes, zusjes, vriendjes etc.) actief kunnen deelnemen aan het leerproces. Interessant is dat deze werkwijze met enige aanpassing óók op klassenniveau toepasbaar is: dan leert de hele klas dezelfde vaardigheid, bijv. rustig naar binnen of naar buiten gaan.

Vragenlijst op de "W":



“Oplossingsgericht werken”

Ik ben bezig met een onderzoek naar oplossingsgericht werken op de W. Ik ben benieuwd of u op de hoogte bent van oplossingsgericht werken, wat u hiervan terug ziet op de W, hoe belangrijk u het vindt en wat u er zelf in de praktijk aan doet. Daarom heb ik een aantal vragen op papier gezet. Ik wil u vragen deze te beantwoorden. Op deze manier kan ik mijn onderzoek voortzetten en proberen het oplossingsgericht werken te blijven stimuleren op de W.

Alvast bedankt!

Groetjes Debby Heithuis (GGL)

Wanneer we samen roeien, bereiken we sneller ons doel en wordt het gemakkelijker om te bespreken hoe we zullen roeien. We zitten immers naast elkaar. Door deze meer creatieve stijl van samenwerken kunnen we elkaar helpen oplossingen te scheppen.

Måhlberg en Sjöblom (2008) blz. 50

Vragenlijst oplossingsgericht werken:

1. Bent u bekend met het begrip of werkwijze van oplossingsgericht werken?

.....

.....

2. Hoe staat u tegenover oplossingsgericht werken?

.....

.....

3. Hebt u op de W informatie gehad over oplossingsgericht werken?

.....

.....

4. Wat ziet u hiervan terug op de W?

.....

.....

5. Laat u de leerling meedenken in oplossingen?

.....

.....

6. Is er op de W eerder onderzoek gedaan naar oplossingsgericht werken?

.....

.....

7. Bent u bekend met de methode Kids Skills?

.....

.....

8. Zo ja, wat vindt u van deze methode?

.....

.....

9. Vindt u het belangrijk om oplossingsgericht werken te stimuleren op de W?

.....

.....

10. Op welke manier denkt u dat dit kan op de W?

.....

.....

Vragenlijst

J en T hebben vorig jaar meegedaan aan het onderzoek met Kids' Skills.

Ik wil nu graag weten of zij nog weten hoe de methode werkt en wat zij geleerd hebben hiervan? Ook wil ik graag weten of zij nog steeds de vaardigheid weten die zij geleerd hebben en of hoe dit nu gaat.

1. Weet je nog dat je vorig jaar Juf C. geholpen hebt met een onderzoekje?
2. Weet je nog waar dat over ging?
3. Wat moest je hier allemaal voor doen?
4. Waar heb je allemaal met haar over gesproken?
5. Weet je nog wat je samen geprobeerd hebt om te verbeteren?
6. Hoe vond je die manier van werken?
7. Heeft het geholpen denk je?
8. Waarom wel, of waarom niet?
9. Denk je dat je zoiets ook kunt doen in de hele klas?

Enquête

Hallo D2-er!

Ik heb een aantal vragen op papier gezet. Ik wil je vragen deze alleen in te vullen. De vragenlijst heeft 10 vragen. Achter de vraag staan meerdere gezichtjes. Kruis het gezichtje aan, die aangeeft hoe jij je voelt. Onderaan de bladzijde heb ik aangegeven wat de verschillende gezichtjes inhouden. Ik wil je vragen de vragenlijst zo eerlijk mogelijk in te vullen.

Alvast bedankt!

Groetjes Juf Debby

Uitleg:

	Ik vind het nog heel moeilijk, het gaat nog niet goed.		Het gaat al heel goed, ik vind het makkelijk.
	Ik vind het nog best heel moeilijk, het gaat nog niet zo heel goed.		Het gaat super, ik kan dit wel.
	Ik vind het soms nog wel wat lastig, soms gaat het goed soms niet zo goed.		

Veel succes!

Naam:

1	Het samenwerken en samenspelen gaat zo:					
2	Het zelfstandig werken gaan zo:					
3	Tijdens de pauze gaat het zo:					
4	Andere kinderen complimenteren en helpen gaat zo:					
5	Juf helpen gaat zo:					
6	Het leren gaat zo:					
7	Op de beurt wachten gaat zo:					
8	Mijn vinger opsteken als ik iets wilt zeggen in de klas gaat zo:					
9	Tijdens het werk op de plek blijven zitten gaat zo:					
10	Het niet gaan schelden en lachen wanneer iemand een fout maakt gaat zo:					

Voorbeeld ingevulde enquête

Naam Leerling: R

1	Het samenwerken en samenspelen gaat zo:					
2	Het zelfstandig werken gaan zo:					
3	Tijdens de pauze gaat het zo:					
4	Andere kinderen complimenteren en helpen gaat zo:					
5	Juf helpen gaat zo:					
6	Het leren gaat zo:					
7	Op de beurt wachten gaat zo:					
8	Mijn vinger opsteken als ik iets wilt zeggen in de klas gaat zo:					
9	Tijdens het werk op de plek blijven zitten gaat zo:					
10	Het niet gaan schelden en lachen wanneer iemand een fout maakt gaat zo:					

Bijlage 8: Interview D2

Bij deze vragen moet je even terug kijken naar datgene wat je op de enquête hebt ingevuld. Op deze manier kunnen we kijken wat al heel goed gaat. Ook kunnen we zien wat je misschien samen met anderen nog wat kan verbeteren.

1. Wat gaat al heel goed?

.....

.....

.....

2. Wat zou je nog wat beter willen kunnen?

.....

.....

.....

3. Hoe wil je dit bereiken?

.....

.....

.....

4. Wie kan jou daarbij helpen?

.....

.....

.....

Gesprek Jos Kienhuis

Op dinsdag 2 maart heb ik een gesprek met Jos Kienhuis. Hij heeft veel ervaring met dit onderwerp. Ik heb om 18.00 uur met hem afgesproken op de Hogeschool Edith Stein. Hier mag ik Jos enkele vragen stellen over oplossingsgericht werken en Kids Skills.

Vragen

1. Hoe denk jij over oplossingsgericht werken?
2. Wat is volgens jou Kids' Skills?
3. Heeft Kids' Skills volgens jou een meerwaarde, zo ja welke?
4. Wat is het doel van Kids' Skills?
5. Wanneer kun je Kids' Skills inzetten?
6. Kun je Kids' Skills ook schoolbreed inzetten?
7. Welke positieve ervaringen heb jij met Kids' Skills?
8. Is Kids' Skills ook te gebruiken op het speciaal onderwijs?
9. Heb je verder nog informatie of tips voor mij wat mij verder kunnen helpen bij het onderzoek?

Andere relevante zaken:

- Informatie over oplossingsgericht werken
- Gebruik van materialen; waar kan ik deze materialen vinden?
- Contact met Ben Furman?
- Relevante literatuur

Schalen



Wat zie je in de spiegel?

“Een instrument voor het visualiseren van vooruitgang”

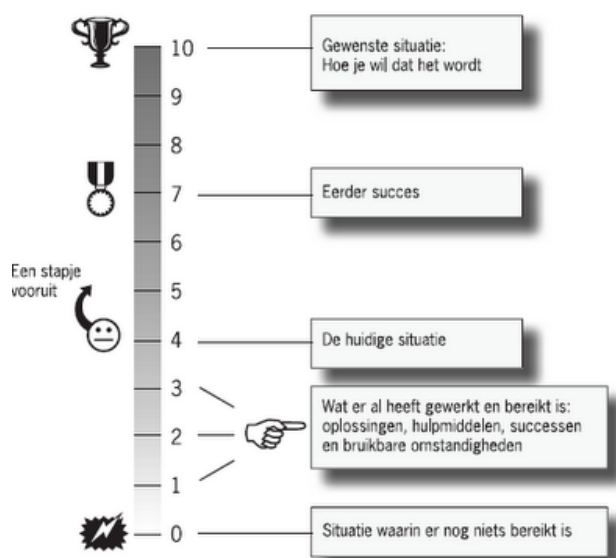
Gemaakt door: Debby Heithuis

Leerwerkplek: “de W.”

Leerjaar: 2009/2010

Schalen bestaat tot de meest eenvoudige, aansprekende en toegankelijke hulpmiddelen afkomstig uit het oplossingsgerichte gedachtegoed. Op dit moment is de schaalvraag één van de populairste oplossingsgerichte technieken. Schalen zijn zeer gemakkelijk te gebruiken en hebben zeer veel toepassingsmogelijkheden. Veel van de kenmerken van oplossingsgericht werken komen terug in deze techniek.

Steve De Shazer, een Amerikaanse therapeut en medegrondlegger van de oplossingsgerichte aanpak, sprak ooit, in de jaren zeventig, een cliënt die voor zijn tweede therapiegesprek kwam. Hij vroeg zijn cliënt wat er al beter ging. De cliënt antwoordde spontaan: "Ik sta al bijna op een 10!" De Shazer was aangenaam verrast door dit antwoord en begon te spelen met het idee om cijfers te gebruiken om cliënten hun situatie te laten beschrijven. Hiermee startte de ontwikkeling van de oplossingsgerichte schaalvraag binnen de oplossingsgerichte therapie (Malinen, 2001). Inmiddels zijn schaalvragen uitgegroeid tot waarschijnlijk de meest bekende en meest gebruikte oplossingsgerichte technieken. Schaalvragen zijn relatief gemakkelijk te gebruiken en zij zijn erg breed toepasbaar. Talloze therapeuten, coaches en managers gebruiken tegenwoordig schaalvragen in gesprekken en vergaderingen. Zelfs veel mensen die nog niet van oplossingsgericht werken hebben gehoord, kennen de schaalvraag al wel. Het stellen van de schaalvraag verloopt vaak via een aantal basisstappen. Deze basisstappen bestaan uit een aantal vragen die op een nieuwsgierig onderzoekende en aanmoedigende manier worden gesteld. Hieronder worden deze basisstappen uitgelegd.



Bron: C. Visser, *Doen wat werkt* (2009)

Het plaatje (bron [Doen wat werkt](#); Visser, 2009) visualiseert de genoemde stappen.

1. Uitleg van de schaal

De leerkracht legt uit dat de schaal loopt van 0 tot 10, waarbij 0 staat voor de situatie waarin het probleem op zijn ergst was en 10 voor de situatie waarin het probleem helemaal weg is en de gewenste toestand bereikt is. ('s ochtends)

2. Bied een schaal aan

Bied een schaal aan waarbij het laagste punt, de 0, gelijkstaat aan de minst wenselijke toestand en het eindpunt, de 10, gelijkstaat aan de toestand waarin/waarover de groep tevreden kan zijn. ('s ochtends)

3. Vragen om de score

De leerkracht vraagt vervolgens aan de groep op welke positie zij zich nu bevinden. De leerkracht heeft geen mening over de juistheid of onjuistheid van de score en accepteert het gegeven cijfer, wat dat ook mag zijn. Herhaal het cijfer en bevestig het met een complimentje; Een 3 dus, oké, prima. ('s ochtends)

4. Inzoomen op wat er al bereikt is

Daarna vraagt de leerkracht hoe de groep aan deze score is gekomen. Wat maakte dit al mogelijk? De leerkracht richt zich dus heel sterk op wat er al is en niet op wat er nog niet is. Als leerkracht vraag je de groep wat het al onderneemt (=anders doet) zodat de groep zich dit cijfer kan geven. ('s ochtends)

5. Visualiseren van de gewenste toestand

De leerkracht nodigt de groep uit om te beschrijven hoe hogere punten op de schaal eruit zouden zien. Bijvoorbeeld de positie 10, waarin de gewenste toestand helemaal is bereikt. Op deze manier nodig je de kinderen uit steeds meer details te beschrijven. ('s ochtends)

6. Uitnodigen tot een kleine stap vooruit

Vervolgens nodigt de leerkracht de groep uit om een kleine stap vooruit te zetten.

“Wat zou het kleinst denkbare stapje vooruit kunnen zijn?”

's Middags (tegen 3 uur, woensdag half 1) bespreken welke stap vooruit gezet is.

Beloningssysteem:

Alle leerlingen hebben behoefte aan succes in hun schoolwerk, in het bijzonder die leerlingen die het gevoel hebben dat ze eerder hebben gefaald. Om succes te ervaren, moet verteld worden dat de kinderen vooruitgaan. En om die vooruitgang te kunnen vaststellen, is het zinnig dat je als leerkracht duidelijk omschreven, goed geformuleerde doelstellingen hebt. Het is belangrijk om de doelstelling regelmatig te evalueren. Op dit punt is het van essentieel belang om de leerling te prijzen en positieve feedback te geven voor alle vooruitgang die hij of zij geboekt heeft. Het gevolg daarvan is dat de leerling werkelijk kan ervaren dat zijn of haar vooruitgang en elke stap in de juiste richting het zelfvertrouwen vergroot. Als leerkracht kun je de kinderen uiteindelijk belonen met het resultaat dat volgens u 'voldoende' is. Als beloning kun je samen met de kinderen een leuke activiteit gaan doen, meer speeltijd geven etc. Als leerkracht kunt u zelf een keus maken uit diverse beloningen.

Tips en aandachtspunten:

- Reageer enthousiast
- Vraag altijd eerst wat er in het gegeven cijfer zit.
- Beschouw de cijfers als metaforen voor verandering.
- Focus op de weg, niet op het doel.
- Neem ook de negatieve schaling serieus.

Soorten schalen

Er zijn verschillende soorten schalen die nuttig kunnen zijn bij het realiseren van veranderingen:

- *Successchaal*

Dit is de meest gebruikte schaal. De schaal is handig bij het concreet maken van het doel, van wat er al bereikt is en van verdere vooruitgang in de richting van het doel.

- *Motivatieschaal*

Deze schaal wordt gebruikt om de motivatie voor verandering te bespreken en versterken. Op deze schaal staat een 0 bijvoorbeeld voor 'ik heb niets over voor het bereiken van het doel' en een 10 voor 'ik heb er alles voor over om het doel te bereiken.'

- *Zelfvertrouwenschaal*

Deze schaal wordt gebruikt om het vertrouwen van de groep dat hij of zij de verandering tot stand kan brengen te bespreken en versterken. Een 0 staat bijvoorbeeld voor 'ik geloof totaal niet dat ik het zal kunnen' en een 10 voor 'ik weet zeker dat ik het zal kunnen.'

- *Zelfstandigheidschaal*

Deze schaal helpt de groep 'onafhankelijk' te worden van de leerkracht. Een 0 op deze schaal betekent bijvoorbeeld 'ik weet zeker dat ik de verandering niet alleen kan realiseren' en een 10 voor 'ik weet zeker dat ik zelfstandig in staan ben de verandering te realiseren en heb geen externe hulp meer nodig'.

Bij deze schalen kunnen alle stappen die in de basisuitleg zijn benoemd worden toegepast. De toepassingen van schalen zijn onbeperkt. Het staat u vrij om ieder type schaal te gebruiken of bedenken dat het veranderproces maar zou kunnen helpen.

4 belangrijke effecten van schalen:

1. Ze verschaffen hoop en vertrouwen door te verwijzen naar wat al is bereikt.
2. ze verschaffen grijs tinten. Ze helpen om subtiele verschillen te identificeren die nuttig kunnen zijn.
3. Ze helpen om te concentreren op kleine volgende stappen. Wat de huidige positie op de schaal ook mag zijn, u kunt altijd vragen 'Hoe zou je merken dat je één puntje hoger op de schaal bent gekomen?'
4. Ze helpen om de gewenste toestand te definiëren.

Leerkracht:

Groep:

Vaardigheid/doelstelling:

Dag	Welk cijfer gegeven deze dag?	Positieve punten ten aanzien van dit cijfer “Wat ging al goed?”	Negatieve punten ten aanzien van dit cijfer. “Wat kan nog beter?”	Afspraken in de groep
<u>Maandag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:				
<u>Dinsdag</u>				
<u>Woensdag</u>				
<u>Donderdag</u>				
<u>Vrijdag</u> Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer:				

Leerkracht:

Groep:

Vaardigheid/doelstelling:

Dag	Welk cijfer gegeven deze dag?	Positieve punten ten aanzien van dit cijfer “Wat ging al goed?”	Negatieve punten ten aanzien van dit cijfer. “Wat kan nog beter?”	Afspraken in de groep
<u>Maandag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:				
<u>Dinsdag</u>				
<u>Woensdag</u>				
<u>Donderdag</u>				
<u>Vrijdag</u> Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer:				

Leerkracht:

Groep:

Vaardigheid/doelstelling:

Dag	Welk cijfer gegeven deze dag?	Positieve punten ten aanzien van dit cijfer “Wat ging al goed?”	Negatieve punten ten aanzien van dit cijfer. “Wat kan nog beter?”	Afspraken in de groep
<u>Maandag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:				
<u>Dinsdag</u>				
<u>Woensdag</u>				
<u>Donderdag</u> Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer:				
<u>Vrijdag</u>	<i>Koninginnedag</i>	<i>- Koninginnedag -</i>	<i>- Koninginnedag -</i>	<i>- Koninginnedag -</i>

Evaluatie

Evalueren in week 19 (10 – 12 mei)

Bespreken op: woensdag 12 mei

1. Ben je eerder in aanraking geweest met deze techniek van oplossingsgericht werken of had je er eerder van gehoord? Zo ja, op welke manier?

.....

.....

2. Wat vond je van de techniek?

.....

.....

3. Hoe reageerden kinderen op deze techniek?

.....

.....

4. Heeft deze techniek voor jou een meerwaarde?

.....

.....

5. Zou je deze techniek vaker in de toekomst gaan gebruiken? Waarom wel, waarom niet?

.....

.....

Observatie

De volgende dagen wil ik graag de techniek komen observeren.

Week 15:

Donderdag Niet i.v.m. konotdag

Vrijdag J.
8.45 uur
14.50 uur

Week 16:

Donderdag M.
8.45 uur
14.50 uur

Vrijdag A.
8.45 uur
14.50 uur

Week 17:

Donderdag -

Vrijdag Niet i.v.m. Koninginnedag

Bijlage 11: formulieren schalen week 15, 16, 17

Leerkracht 1: A

12 - 16 april

Week 15

Leerkracht: A

Groep: E2

Vaardigheid/doelstelling:

Dag	Welk cijfer gegeven deze dag?	Positieve punten ten aanzien van dit cijfer "Wat ging al goed?"	Negatieve punten ten aanzien van dit cijfer. "Wat kan nog beter?"	Afspraken in de groep
Maandag Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:	7	- taalbrief er werd rustig hard gewerkt	- niet schreeuwen in de kleedkamer van gym.	
Dinsdag Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:	8	- de pauzes gingen goed, geen conflicten	- als de juf uit de klas is, ging het mis. Veel lawaai, er werd ^{niet} gewerkt.	- na de pauze gelijk op je plek zitten.
Woensdag Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:	7	- zelfstandigheid	- geen vinger → gelijk praten.	- geen beurt als je de vinger niet op steekt
Donderdag Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:	8 1/2	- geen conflicten in de pauze	- na de pauze niet gelijk de spullen pakken	
Vrijdag Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer:				

Week 16**19 – 23 april**Leerkraft: aGroep: E2

Vaardigheid/doelstelling:

Dag	Welk cijfer gegeven deze dag?	Positieve punten ten aanzien van dit cijfer "Wat ging al goed?"	Negatieve punten ten aanzien van dit cijfer. "Wat kan nog beter?"	Afspraken in de groep
<u>Maandag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:	$7\frac{1}{2}$	- elkaar complimenten geven		
<u>Dinsdag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:	$6\frac{1}{2}$	- zeuren met elkaar, vooral als ik de klas uit ben.	- elkaar niet uit laten praten.	
<u>Woensdag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:	$8\frac{1}{2}$	- erg fanatiek met het maken van het moederdag-cadeau.		
<u>Donderdag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:	8	- geen conflicten in de kleedkamer	- stil zijn voor de tv.	- teveel wetsen andere plek.
<u>Vrijdag</u> Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer:				

Week 17

Week 17

26 – 29 april

Leerkracht:

Groep:

Vaardigheid/doelstelling:

Dag	Welk cijfer gegeven deze dag?	Positieve punten ten aanzien van dit cijfer "Wat ging al goed?"	Negatieve punten ten aanzien van dit cijfer. "Wat kan nog beter?"	Afspraken in de groep
<u>Maandag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer:	7	- taalbrief werken ging rustig en werd hard gewerkt.	- niet schreeuwen Weedkamer gym.	
<u>Dinsdag</u>	8	- buiten spelen. - geen ruzie.		- als het cijfer is behaald, laatste kwartier een spel met de klas.
<u>Woensdag</u>	8½		- juf de klas uit = herrie.	
<u>Donderdag</u> Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer:	8.	- gezelschap spel met de hele klas was super.	- lang moeten wachten tot dat iedereen stil is.	- wanneer dit, via zo'n gezelschap spel goed gaat, kunnen we dat vaker doen.
<u>Vrijdag</u>	Koninginnedag	- Koninginnedag -	- Koninginnedag -	- Koninginnedag -

Week 15

(Week 16 en 17 zijn niet ingevuld)

Week 15		12 – 16 april		
Leerkracht: J				
Groep: E1				
Vaardigheid/doelstelling: minder kletsen, tussen de lessen door.				
Dag	Welk cijfer gegeven deze dag?	Positieve punten ten aanzien van dit cijfer "Wat ging al goed?"	Negatieve punten ten aanzien van dit cijfer. "Wat kan nog beter?"	Afspraken in de groep
Maandag Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer: 5	8 7½		nog minder kletsen	Blijven proberen
Dinsdag	6			als één iemand praat, is de rest is dan stil.
Woensdag 6	7½			
Donderdag konot dag	-	-	-	-
Vrijdag Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer: 7	6			

Week 16

(Week 15 is niet ingevuld)

Week 16		19 – 23 april		
Leerkracht: Marten Bergink				
Groep: D3/E3 (6/7)				
Vaardigheid/doelstelling: Op een rustige manier in groepjes werken				
Dag	Welk cijfer gegeven deze dag?	Positieve punten ten aanzien van dit cijfer "Wat ging al goed?"	Negatieve punten ten aanzien van dit cijfer. "Wat kan nog beter?"	Afspraken in de groep
<u>Maandag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer: 6½	6½	• we luisteren redelijk snel.	• minder kletsen → • vaker in de klas samen spelen om elkaar goed te leren kennen →	
<u>Dinsdag</u>	7	• met elkaar overleggen	• minder bemoeien met de andere groepjes → • als juf weg is blijven we ook rustig →	
<u>Woensdag</u>	6		• niet zo op elkaar letten. • vriendelijker voor elkaar zijn	
<u>Donderdag</u>	8	• rustig samen overleggen		
<u>Vrijdag</u> Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer: 7	7	• elkaar helpen • samen spelen, op een leuke manier	• iedereen hoort erbij.	

Week 17**26 – 29 april**Leerkracht: ~~M. B.~~

Groep: D3/E3 (6/7)

Vaardigheid/doelstelling: Als de lkr. uit de klas is, werken we ook rustig door.

Dag	Welk cijfer gegeven deze dag?	Positieve punten ten aanzien van dit cijfer "Wat ging al goed?"	Negatieve punten ten aanzien van dit cijfer. "Wat kan nog beter?"	Afspraken in de groep
<u>Maandag</u> Met welk cijfer begonnen deze week? Cijfer: 7	7 1/2	• we waren vrij rustig. • we merkten niet dat juf soms uit de klas was.	• tijdens de lessen niet zoveel praten	• juf moet wat later uit de groep gaan om te kijken of het dan goed gaat.
<u>Dinsdag</u> X				
<u>Woensdag</u> Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer: 9	8 1/2	• we bleven op onze plek zitten.	• "kleben" moet zachter • minder rommelen in ons laasje • niet onnodig door de klas wandelen.	
<u>Donderdag</u> Met welk cijfer geëindigd deze week? Cijfer: 9	10	• we hadden niet doordatje uit de klas was, we werkten rustig door.		
<u>Vrijdag</u> X	Koninginnedag	- Koninginnedag -	- Koninginnedag -	- Koninginnedag -

Week 15

In week 15 ben ik bij J gaan observeren. Ik ben 's ochtends bij haar in de klas gaan zitten voordat de kinderen binnen kwamen. Toen de kinderen eenmaal zaten begon J de dag te openen. Het doel voor deze week was minder kletsen door de lessen heen. Dit doel is kort besproken en de afspraken die gemaakt zijn, zijn herhaald. J liet de kinderen uitgebreid vertellen waar ze vandaag op gingen letten. Aan het eind van de middag ben ik terug gegaan om te horen welk cijfer die dag gegeven is voor het gezamenlijke doel. Het cijfer was een 6. De kinderen waren zelf nog niet helemaal tevreden over datgene wat er gespeeld had die dag. Ze hadden nog wel wat minder kunnen kletsen, zodat de juf niet zo lang hoefde te wachten.

Aan de kinderen kon je zien dat ze zeer enthousiast waren over deze aanpak. Ze dachten allemaal goed mee en kwamen met duidelijke regels/afspraken. De kinderen gingen elkaar aanvullen wanneer nodig. J vulde het cijfer op het formulier in. Ze gaf de kinderen aan volgende week met een ander doel te willen beginnen. Er waren veel verschillende suggesties van kinderen hiervoor.

Week 16

In week 16 ben ik bij M gaan observeren. Ochtends voordat de kinderen kwamen ben ik bij haar in de klas gaan zitten. De kinderen vroegen gelijk wat ik in de klas deed maar heb hen uitgelegd niet op mij te moeten letten. M begon de dag met een gebed. Daarna wees ze naar het bord, waar het doel voor deze week op stond geschreven: rustig in groepjes werken. Op deze donderdag werd gekeken naar de vorige dag. Hoe ging het gister? Wat willen we vandaag graag bereiken? Dit waren de vraag van de leerkracht. De kinderen konden hierop duidelijk een antwoord geven. Aan het eind van de middag ben ik weer naar dezelfde klas gegaan om te horen hoe vandaag aan het doel gewerkt is. M begon te vragen welk cijfer de klas vandaag verdiend had voor het desbetreffende doel. De kinderen waren erg enthousiast. Het bleek dat het vandaag heel goed was gegaan en de kinderen vonden het een 8 waard. De kinderen gaven aan dat zij rustig hadden overlegd deze dag. M noteerde al deze gegevens op het papier.

Week 17

De laatste observatie vond plaats bij de groep van A. 's Ochtends begon ze de dag met een gebed. Daarna begon ze te vertellen over het doel dat de kinderen hadden afgesproken. Het doel stond ook hier op het bord geschreven. Er werd samen gesproken over wat er vandaag beter kan ten opzichte van andere dagen. De leerlingen deden goed mee, ze waren betrokken. Aan het eind van de middag merkte ik dat in deze klas heel goed aangegeven kon worden welk cijfer behaald werd en waarom. Het doel ging om het samenwerken/samenspelen in de klas en op het schoolplein. Het mooie aan hier vond ik dat A er al een beloning aan vast stelde. Omdat de kinderen deze dag zo goed aan het doel gewerkt hadden, gingen ze samen gezelschapsspellen doen. Ik kon aan de kinderen en aan A merken dat ze erg enthousiast over deze techniek waren.

Leerkracht 1: A

Evaluatie

Evalueren in week 19 (10 – 12 mei)

Bespreken op: woensdag 12 mei

1. Ben je eerder in aanraking geweest met deze techniek van oplossingsgericht werken of had je er eerder van gehoord? Zo ja, op welke manier?

Niet eerder meegemaakt. Wel van gehoord op de opleiding OSO.

2. Wat vond je van de techniek?

Een stimulans voor de kinderen. Kinderen hebben een doel voor ogen.

3. Hoe reageerden kinderen op deze techniek?

Erg enthousiast, als ik het 's ochtends vergat, hielpen zij mij herinneren.

4. Heeft deze techniek voor jou een meerwaarde?

Ja, ga er zeker mee verder. Kinderen zijn erg enthousiast. Het geeft de kinderen een goed gevoel, wanneer het gelukt is.

5. Zou je deze techniek vaker in de toekomst gaan gebruiken? Waarom wel, waarom niet?

Ja, het geeft kinderen inzicht in hoe ik het vind gaan. Ze zijn ook erg gevoelig voor belonen. Bijna met deze methode ligt het in hun eigen hand.

Evaluatie

Evalueren in week 19 (10 – 12 mei)

Bespreken op: woensdag 12 mei

1. Ben je eerder in aanraking geweest met deze techniek van oplossingsgericht werken of had je er eerder van gehoord? Zo ja, op welke manier?

Nee

2. Wat vond je van de techniek?

In het ^{eerste} begin kon ik er wel goed mee overweg. Maar om telkens een nieuw doel te verzinnen is lastig.

3. Hoe reageerden kinderen op deze techniek?

Ze vonden het leuk. Waren er ook fanatiek mee bezig. Maar ik vergat het ook wel eens.

4. Heeft deze techniek voor jou een meerwaarde?

Zoiets moet niet in 1 klas gebeuren, maar door de hele school. Dan wordt het "eigen".

5. Zou je deze techniek vaker in de toekomst gaan gebruiken? Waarom wel, waarom niet?

Nee, omdat het invullen tijd kost. We zouden het wel mondeling kunnen doen.

Evaluatie

Evalueren in week 19 (10 – 12 mei)

Bespreken op: woensdag 12 mei

1. Ben je eerder in aanraking geweest met deze techniek van oplossingsgericht werken of had je er eerder van gehoord? Zo ja, op welke manier?

Ja, vanuit de opleiding GGL

2. Wat vond je van de techniek?

Een goede manier om dingen in je klas te willen veranderen

3. Hoe reageerden kinderen op deze techniek?

Ze waren erg betrokken en enthousiast. Je merkt dat ze met het doel bezig waren. Ze attendeerden elkaar ook hierop. De evaluatie aan het einde van de dag vonden we waardevol.

4. Heeft deze techniek voor jou een meerwaarde?

Ja, vooral als je merkt dat er dingen niet lekker lopen in je klas. Jij en de lln zijn zich hier dan bewust van en willen hier aan werken. Je kunt deze techniek ook vaker gebruiken.

5. Zou je deze techniek vaker in de toekomst gaan gebruiken? Waarom wel, waarom niet?

Ja, het heeft effect omdat de lln hier bij worden betrokken.